

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

14

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

14

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ Β' ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΑΡΓΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

(ΑΡΓΟΣ 30 Μαΐου - 1 'Ιουνίου 1986)

ΑΘΗΝΑΙ
1989

ΚΩΝ. Α. ΚΟΤΣΩΝΗΣ

Ταξίαρχος Ξ. Α.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΤΣΟΚΡΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ 1821

(^οΑνέκδοτη "Εκθεσίς του)

1. **ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.** Βιογραφικά τοῦ ἀγωνιστοῦ τοῦ 1821 στρατηγοῦ Δημητρίου Τσόκρη¹ εἶναι γνωστὰ ἀπὸ πολλὰς πηγὰς καὶ μεταγενέστερες ἐργασίες, κυρίως ὁμως ἀπὸ τὸν Ἀργεῖον δικηγόρον καὶ ἱστοριογράφον Δημήτριον Βαρδουνιώτη². Ὁ Βαρδουνιώτης εἶχε γνωρίσει προσωπικῶς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του στὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ Ἄργους τὸν περασμένο αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιο τὸ Στρατηγό. Ὅταν πέθανε ὁ Τσόκρης, ὁ Βαρδουνιώτης ἦταν 28 ἐτῶν³.

Σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες εἰδήσεις, ἡ οἰκογένεια Τσόκρη ἦταν ἀπὸ τὶς παλιὰς οἰκογένειες τοῦ Ἄργους⁴. Ὁ Δημήτριος, γιὸς τοῦ Πανάγου, γεννήθηκε στὸ Ἄργος τὸ 1796. Μεγαλύτερους ἀδελφοὺς εἶχε πρῶτον τὸν

1. Προτιμᾶται ἡ γραφὴ *Τσόκρης* (ἀντὶ *Τσώκρης*), τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦν ὁ πατριώτης καὶ βιογράφος του Δ. Βαρδουνιώτης, πού τὸν εἶχε γνωρίσει καὶ προσωπικῶς. Ὁ ἴδιος ὑπεγράφετο *Διμήτρης Τζιόκρις*.

2. Δημητρίου Κ. Βαρδουνιώτου, Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλης, ἐν Τριπόλει 1913, σσ. 249-257. Ἰωάννου Ζεγκίνη, Τὸ Ἄργος διὰ μέσου τῶν αἰώνων, Πύργος 1968, σσ. 322-330. Σπύρου Παναγιωτοπούλου, Ὁ στρατηγὸς Τσόκρης, Πελοποννησιακὴ Πρωτοχρονιά, ΣΤ' (1962), σσ. 85-98. Μιχαήλ Λαμπρινίδου, Ἡ Ναυπλία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἐκδ. Γ', Ναύπλιον 1975, σσ. 199 κ.ἐ. Ἰωάννου Θεοφανίδου, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον, τ. Α', Ἀθήναι [1936], Αὐτοβιογραφία Θ. Κολοκοτρώνη, σσ. 307-308.

3. Ἰω. Ζεγκίνη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 340.

4. Δ. Βαρδουνιώτου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 249. Στὸ ὑπὸ ἐκδοσιν Ἀρχεῖον στρατηγοῦ Δημ. Τσόκρη, Συλλόγου Ἀργεῖων «Ὁ Δαναός», ὑπάρχει μακρὸς κατάλογος εἰσφορῶν τῶν κατοίκων τοῦ Ἄργους, τῶν ἐτῶν 1805 καὶ 1810 κατὰ συνοικίες (μαχαλάδες). Στὴ συνοικία Λέπουρ μαχαλὰς ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα: γιὸς τοῦ κηρύκου τζόκρι γρ. 12. πανάγος τζόκρι γρ. 25. ἀνδριανὸς τζόκρι γρ. 10. γιανις τζιόκρι γρ. 15. πανάγος τζιοκρι γρ. 15 5. ἀνδριανὸς τζιοκρι γρ. 15 2. Τὸ Ἄργος τότε ἐχωρίζετο σὲ τέσσερις συνοικίες (μαχαλάδες): α) Λιέπουρ(ι) ἢ Λέπουρ(ι) μαχαλὰς (συνοικία λαγῶν), ἡ σημερινὴ Ἀρβανιτιά, τὸ ΒΔ τμήμα τῆς πόλεως. β) Ρωμαίικος μαχαλὰς, τὸ ΝΔ τμήμα. γ) Μπεκήρ (ἐφέντη) μαχαλὰς, τὸ ΝΔ τμήμα. δ) Καραμουτζᾶ μαχαλὰς, τὸ ΝΑ τμήμα. Ἰω. Ζεγκίνη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 274.

Γεώργιον, πού από μικρός είχε πάει στην Κωνσταντινούπολι όπου έπλούτισε και επέστρεψε στο Άργος το 1817, και τον Ἀναστάσιον ἢ Τάσον πού κατοικούσε στο Άργος. Καί οἱ τρεῖς ἀδελφοί ἔλαβαν μέρος στην Ἐπανάστασι. Ὁ Δημήτριος πανδρεύτηκε τὸν Ἰανουάριον 1827 τὴν Μαριγῶ τὸ γένος Ἰατροῦ καὶ απέκτησε πολυμελὲ οἰκογένεια. Πέθανε τὴν 3 Ἀπριλίου 1875.

Οἱ παραπάνω πληροφορίες ἀναφέρονται περισσότερο στὸν ἰδιωτικὸ βίο τοῦ Στρατηγοῦ, ἐνῶ γιὰ τὴν πολεμικὴ του δράσι κατὰ τὴν Ἐπανάστασι οἱ συγκεντρωμένες εἰδήσεις εἶναι λιγοστές. Ὁ φάκελος Δ. Τσόκλη ἐξ ἄλλου, πού φυλάσσεται στὸ Ἀρχεῖον Ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, δὲν περιέχει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ παρακάτω ἔγγραφο, πού νομίζομε ὅτι εἶναι μοναδικὸ καὶ σὰν περιεχόμεν⁵.

Ἀργος τῇ 17 Μαΐου 1865

Πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγῶνος Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν⁶

Κύριοι,

Θεωρῶ ὅλως μάταιον διὰ πιστοποιητικῶν καὶ διπλωμάτων νὰ σᾶς καταδείξω ὁποῖος εἶμαι, μὲ γνωρίζετε ἅπαντες, καὶ εἰς τοῦτο στηριζόμενος, ἔρχομαι εὐτόλμως διὰ τῆς παρουσίας ὅπως παρακαλέσω ὑμᾶς νὰ μὲ κατατάξτε εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πρὸς τὰς θυσίας μου τάξιν.

Ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως

Δ. Τσόκλη

2. *ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚΔΟΥΛΕΥΣΕΩΝ.* Στὸ Ἀρχεῖον Τσόκλη ὅμως, πού μὲ ἀγάπη καὶ φροντίδα διέσωσε καὶ διεφύλαξε ὁ γεραρὸς Σύλλογος Ἀργείων «Ὁ Δαναός», ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολυτίμων καὶ ἀνεκδότων ἐγγράφων περιλαμβάνεται καὶ ἔκθεσις πού ἀναφέρεται στὴ δράσι τοῦ Τσόκλη κατὰ τὴν Ἐπανάστασι. Τὸ κείμενο αὐτό, πού ἐκτείνεται σὲ τρεῖς περίπου σελίδες, δὲν ἔχει τίτλο, ἡμερομηνία συντάξεως καὶ ὑπογραφή. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του

5. Ἀρχεῖον Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (ΑΑΕΒ), κυτίον 216, φάκελος Δημ. Τσόκλη, ἀριθ. πρωτ. 3753.

6. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἦταν 26μελὲς μὲ πρόεδρο τὸν Γενναῖο Κολοκοτρώνη, ἡ τετάρτη συγκροτηθεῖσα μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀγῶνος τῆς Παλιγγενεσίας, «*Διὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἐκκαθάρισιν ὅλων τῶν ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ὑπὲρ ἐθνικῆς αὐτονομίας Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἀπαιτήσεων...*». Ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε συγκροτηθῇ διὰ τοῦ ἀπὸ 31.12.1864 Β.Δ., δημοσιευθέντος στὸ ὑπ' ἀριθ. 12/1865 ΦΕΚ. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ 26 μέλη τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς εἶχαν λάβει μέρος στὴν Ἐπανάστασι 1821, μέλος δὲ ἦταν καὶ ὁ ἴδιος ὁ Τσόκλη. Στοιχεῖα γιὰ τὶς ἐπιτροπὲς ἐκδουλεύσεων βλ. Κων. Α. Κοτσώνη, «Ἐκθεσις ἐκδουλεύσεων Ἠλία Ι. Γιατράκου (Ἐπανάστασις 1821), Λακωνικαὶ Σπουδαί, ΣΤ' (1982), σσ. 164-165.

ὅμως συνάγεται ὅτι πρόκειται γιὰ σχέδιον Ἐκθέσεως Ἐκδουλεύσεων, ὅπως ὠνομάζοντο τότε, τοῦ Δημητρίου Τσόκρη, ποῦ καλύπτει τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως 1821 μέχρι τὴν Καποδιστριακὴ περίοδο. Τὸ ἔγγραφο ἔχει συνταχθῇ σὲ πρῶτο πρόσωπο, προφανῶς καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Στρατηγοῦ, καὶ ἀναφέρεται συνοπτικὰ στὴ δραστηριότητά του κατὰ τὸν Ἀγῶνα μὲ χρονολογικὴ σειρὰ.

Μὲ βάση αὐτὸ τὸ σχέδιο θὰ συνετάσσετο προφανῶς ἡ ὀριστικὴ Ἐκθεσις, ποῦ θὰ ὑπεβάλλετο πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐκδουλεύσεων, ἡ ὁποία θὰ κατέτασσε τὸν Τσόκρη στὴν προβλεπομένη τάξι, ἀνάλογα μὲ τὴν προσφορά του στὸν Ἀγῶνα. Τέτοια ὅμως ἔκθεσις δὲν ὑπάρχει στὸ φάκελο τοῦ Στρατηγοῦ στὸ Ἀρχεῖο Ἀγωνιστῶν, ἀλλ' εἶναι εὐτύχημα ὅτι ὁ Τσόκρης κράτησε τὸ σχέδιο στὸ προσωπικὸ του ἀρχεῖο, ὅπου καὶ βρέθηκε, καὶ ὑπέβαλε στὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων τὴ λακωνικὴ ἀναφορὰ ποῦ εἶδαμε παραπάνω. Τὸ κείμενο τοῦ σχεδίου Ἐκθέσεως Ἐκδουλεύσεων δημοσιεύεται κατὰ πιστὴν μεταγραφὴν ἀπὸ τὸ πρωτότυπον-σχέδιον, μὲ σιωπηρὰν ἀποκατάστασιν τῶν ἐλαχίστων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων καὶ τῆς στίξεως.

(Σχέδιον Ἐκθέσεως Ἐκδουλεύσεων)⁷

Κατὰ τὸ 1821, ἅμα ἐξεργάγη ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας πόλεμος, ἐκινήθη ὅπλαρχηγὸς τῶν δύο ἐπαρχιῶν Ἀργους καὶ Ναυπλίας εἰς τὴν πολιορκίαν Ναυπλίου, αἱ δὲ πράξεις⁸ μου καὶ τὰ κατορθώματά μου εἶναι πασίγνωστα εἰς τὸ πανελλήνιον.

5 Ἡ τότε Διοίκησις, ἣτις πρῶτον ἐσυστήθη κατὰ τὸ 1821 ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, μ' ἐτίμησε μὲ τὸν βαθμὸν τῆς χιλιαρχίας.

Εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη παρευρέθη μὲ τὸ σῶμα μου εἰς ὅλους τοὺς πολέμους συγκροτηθέντας εἰς τὴν Ἀργολίδα, μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν καταστροφὴν του, μόνος μὲ τοὺς ὑπ' ἐμοῦ ἐπολιόρκησα τρεῖς μῆνας τὸ Ναῦπλιον, 10 μηδενὸς ἄλλου ὀπλαρχηγοῦ ὑπάρχοντος. Εἰς διαφόρους μάχας συνάψας ἡρίστευσα καθ' ὅλας, ἕως οὐ ἐταπεινώσα ὅχι ὀλίγον τὴν ἐπλημένην ὀφρὸν τῶν Τούρκων.

Εἰς ὅς τὰ τέλη Ὀκτωβρίου διετάχθη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἀπέρσα εἰς Ἀγιοσώστη τοῦ Δερβενακίου, ὅπου οἱ Ὀθωμανοὶ ἔφερον τροφὰς εἰς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ κεκλεισμένους, καὶ ἐκλείσαν ἐκεῖ τὸν Νικήταν 15 Σταματελόπουλον κατὰ τὴν 28 9βρίου. Διὰ δὲ τῆς συνδρομῆς τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου στρατιωτῶν, μάχης συγκροτηθείσης, ἀπηλλάγη οὗτος, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἠφανίσθησαν κατὰ μέγιστον μέρος, διοικούντος καὶ πολεμοῦντος ἐμοῦ τοῦ ἰδίου. Καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐκυριεύθη τὸ Ναῦπλιον.

Κατὰ τὴν συγκροτηθεῖσαν νέαν Διοίκησιν τῆς Δευτέρας Περιόδου, διετάχθη

7. Ἀρχεῖον στρατηγοῦ Δημ. Τσόκρη, Συλλόγου Ἀργείων «Ὁ Δαναός».

8. Στὸ χειρόγραφο εἶχε γραφῇ ἀρχικῶς ἡ λέξις ἀνδραγαθίαί, ποῦ διεγράφη ἀπὸ τὸν συντάκτη καὶ ἀντικατεστάθη μὲ τὴ λέξι πράξεις.

- 20 παρ' αὐτῆς καὶ ἐξεστράτευσεν μὲ ὀκτακοσίους στρατιώτας διὰ τὰ Δερβένια καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν Ἀμπλιανην διὰ τῶν Σαλώνων, ὅτε ἡ ἰδία Κυβέρνησις μ' ἐτίμησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου.

Κατὰ τὸ 1824 διετάχθη καὶ ἀπέρασα εἰς Σπέτζας, ὅπου διέμεινα ἀρκετὸν καιρὸν πρὸς διαφύλαξιν τῆς νήσου διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην προσβολὴν παρὰ τοῦ

25 Ἰμπραῖμ πασᾶ, ὅπου μ' ἐπεμψαν τὸν βαθμὸν στρατηγοῦ.

Κατὰ τὸ 1825 ἡ Κυβέρνησις μ' ἐδιέταξε καὶ ἀπῆλθον εἰς Νεόκαστρον, ὅπου παρευρέθην εἰς τὴν μάχην Κρομμυδίου, καὶ ἅμα ἀπεσύρθησαν τὰ στρατεύματα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διετάχθη καὶ ἀπέρασα εἰς τὸ φρούριον Νεοκάστρου πρὸς βοήθειάν του. Καὶ ἅμα ἦλθεν ὁ αἰγύπτιος στόλος, δύο ἡμέρας πρὶν τὸ σημεῖον μάχης

30 δοθῇ εἰς Σφακτηρίαν, λαβὼν ὑπὲρ τοὺς 150 ἐκ τῶν στρατιωτῶν μου ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐκεῖσε εὐρισκομένων, ὅπου καὶ μετέσχον τοῦ πολέμου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἄφησα εἰς Νεόκαστρον. Νικηθέντες δὲ εἰς Σφακτηρίαν, ἀπεσύρθη πολέμων εἰς Ναβαρίνον, ὅπου παρευρέθην εἰς ὅλας τὰς ἐκεῖ συγκροτηθείσας μάχας.

- 35 Ἐκτοτε παρευρέθην μὲ ὀκτακοσίους στρατιώτας εἰς τὰ Δερβένια τοῦ Μακρυπλαιίου, περιμένων τὸν Ἰμβραῖμην. Καὶ μαθὼν ὅτι διήρχετο δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἔδραμον ἐκεῖσε μὲ τὰ ἄλλα σώματα καὶ παρευρέθην εἰς τὸν εἰς Δραμπάλα πόλεμον.

Καὶ ἐν συντόμῳ εὐρέθην εἰς τοὺς πολέμους Δαβιάς, Τρικόρφων, Μυσθρός,

40 Στενοῦ (ὅπου ἀριστεύσαντες συνελάβομεν δώδεκα ἵππεῖς Ὀθωμανούς)⁹, Τζηπιανῶν, ὅπου παρευρισκόμην πάντοτε διατεταγμένος ὢν παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ἕκαμον διαφόρους μάχας ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου καὶ τὴν ἐπαρχίαν Κυνουρίας, καθὼς καὶ ὅσα χωρία εἶναι ἐντεῦθεν τῆς Τριπόλεως, καὶ ἔμεινα τοποθετημένος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου.

- 45 Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Κυβερνήτου διετάχθη παρ' αὐτοῦ καὶ παρευρέθην εἰς τὴν εἰς Ναύπακτον γενομένην μάχην, ὅστις μ' ἐτίμησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ χιλιάρχου ἐν ἐνεργείᾳ, καθ' ὅτι ἀνώτερον βαθμὸν εἰς κανένα ἄλλον ὀπλαρχηγὸν δὲν εἶχε δώσει.

3. ΣΧΟΛΙΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ. Ἡ παραπάνω Ἐκθεσις, ὅπως θὰ ἀναφέρεται στὸ ἐξῆς, ἀποτελεῖ ἓνα πρόσθετο στοιχεῖο, χρήσιμο στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα καὶ διαφωτιστικὸ γιὰ τὴ δρᾶσι τοῦ Στρατηγοῦ κατὰ τὸν Ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας. Ἡ ἀξιοπιστία τοῦ συντάκτου, δηλ. τοῦ Τσόκλη, χαρακτηρίζεται ὑψηλὴ, ἐπειδὴ τὰ περισσότερα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν ὁποία ἀπευθύνεται —ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι τελικῶς ἡ Ἐκθεσις δὲν ὑπεβλήθη— ἦσαν ἀγωνισταὶ κατὰ τὴν Ἐπανάστασι καὶ εἶχαν ζήσει τὰ γεγονότα. Δὲν συνέφερε λοιπὸν νὰ ἀναφερθοῦν ἀνακρίβειες, ποὺ θὰ ἀπεκαλύπτοντο ἀπὸ αὐτόπτες, μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἐκθέσεως.

9. Ἡ ἐντὸς παρενθέσεως πρότασις ἔχει διαγραφῇ ἀπὸ τὸν συντάκτη.

Σχολιάζοντας καὶ συσχετίζοντας τὸ κείμενο αὐτὸ μὲ ἀνέκδοτα καὶ δημοσιευμένα ἔγγραφα, καθὼς καὶ μὲ ἄλλα στοιχεῖα, θὰ παρακολουθήσωμε πολὺ συνοπτικὰ τὴ δρᾶσιν τοῦ Τσόκρη κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴ διετέλεσε, σχεδὸν συνεχῶς, στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς Ἀργοναυπλίας καὶ Κυνουρίας.

1821. Ὁ Δημήτριος Τσόκρης εἶχε ξενιτευθῇ ἀπὸ μικρὸς, ἐμπορευόμενος στὴ Σμύρνη, Κωνσταντινούπολιν καὶ Ρωσία. Ὅταν ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὗρίσκετο τότε, καὶ μέσῳ Ὑδρας ἐφθάσε στὸ Ἄργος κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου 1821. Οἱ πρόκριτοι καὶ ὀπλαρχεῖνοι πατριῶτες τοῦ τὸν ἀνεκήρυξαν ἀμέσως ἀρχηγὸν τῶν ὀπλων Ἀργοναυπλίας¹⁰. Ἐκτοτε συμμετέχει μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς, παπα-Ἀρσένην Κρέσταν, Σταῖκον Σταϊκόπουλον καὶ ἀργότερα μὲ τὸν Νικήταν Σταματελόπουλον στὴν πολιορκίαν Ναυπλίου¹¹.

Ὅταν, κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου, εἰσέβαλε ὁ Κεχαγιάμπεης στὴν Ἀργολίδα, ἡ πολιορκία Ναυπλίου διελύθη. Ὁ Τσόκρης προσεπάθησε νὰ παρενοχλήσῃ τοὺς εἰσβολεῖς, καταλαμβάνοντας τὸ φρούριον Ἄργους, τὸ ἐγκατέλειψε ὅμως ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἐφόδια¹². Κατὰ τὸ Μάιο, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κεχαγιάμπεη στὴν Τριπολιτσά, ἡ πολιορκία Ναυπλίου ξανάρχισε. Σημαντικὴ ἐπιτυχία τοῦ Τσόκρη τὴν 27 Μαΐου, εἶναι ἡ ἀναχαίτισις τὸν πύργον Κατόγλι τουρκικῆς δυνάμεως ποὺ ἐξώρμησε ἀπὸ τὸ Ναύπλιον καὶ ὑπέστη πολλὰς ἀπώλειαις¹³.

Τὴν νύκτα 3/4 Δεκεμβρίου ὁ Τσόκρης μετέχει, μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κολοκοτρώνη, στὴν ἀποτυχοῦσα ἐπίθεσις γιὰ κατάληψιν τοῦ Ναυπλίου¹⁴.

10. Εἶχε ἀποκτήσει πολεμικὴν ἐμπειρίαν ὑπηρετήσας ἐπὶ ἔτη, πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, στὰ δρώντα τότε ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον ἑλληνικὰ καταδρομικὰ πλοῖα. Δ. Βαρδουλιώτου, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 249.

11. Ἰω. Φιλήμωνος, Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Γ', Ἀθῆναι 1860, σσ. 156, 309. Ἀμβρ. Φραντζῆς, Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, τ. Β', φωτομηχανικὴ ἀνατύπωσις ἐκ τῆς α' ἐκδόσεως, εἰσαγωγή Γ. Κουρνούτου, εὐρετήριον-ἐπιμέλεια Ἰωάννης Γιανναροπούλου, Ἀθῆναι 1975, σ. 104. Νικ. Σπηλιάδου, Ἀπομνημονεύματα, τ. Α', ἐπ'ἀνέκδ. Παν. Χριστοπούλου, Ἀθῆναι 1972, σ. 86. Θεοδ. Κολοκοτρώνη, Διήγησις συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, φωτομηχανικὴ ἐπ'ἀνέκδοσις ἐκ τῆς α' ἐκδόσεως, εἰσαγωγή-εὐρετήριον-ἐπιμέλεια Τ. Γριτσοπούλου, Ἀθῆναι 1981, σσ. 85, 123. Βαρδουλιώτης, 249 κ.ε.

12. Φραντζῆς, Β' 109-112. Σπηλιάδης, Α' 125.

13. Φιλήμων, Γ' 309. Φραντζῆς, Β' 117-118. Σπ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Β', ἐν Ἀθήναις 1888, σ. 95. Ἀναργ. Χη. Ἀναργύρου, Τὰ Σπετσιωτικά, τ. II, ἐπ'ἀνέκδοσις ΙΕΕΕ, Ἀθῆναι 1979, σσ. 93-94.

14. Φιλήμων, Δ' 317 κ.ε. Σπηλιάδης, Α' 258 κ.ε. Γενναίου Κολοκοτρώνη, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Τσουκαλά, Ἀθῆναι 1956, σσ. 54 κ.ε.

Τὸ ἔτος αὐτὸ ἀπονέμεται στὸν Τσόκρη ὁ βαθμὸς τοῦ χιλιάρχου ἀπὸ τὴν τότε Διοίκησιν¹⁵, ἣτις πρῶτον ἐσυστήθη κατὰ τὸ 1821 ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος (Ἔκθεσις, στίχοι 5-6).

1822. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ ἔτους αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ Τσόκρης ἐξακολουθοῦσε νὰ συμμετέχῃ στὴν πολιορκία Ναυπλίου, διατάσσεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι νὰ μεταβῇ στὴν πολιορκία Πατρῶν. Μετὰ ἀπὸ ἐνέργειες τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἡ ἀποστολῇ αὐτὴ ἀναστέλλεται¹⁶.

Παράλληλα μὲ τὴν πολιορκία Ναυπλίου ἀνατίθενται στὸν Τσόκρη καὶ ἄλλα καθήκοντα, ὅπως τὸν Ἰούνιο 1822 νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξι καὶ νὰ τιμωρήσῃ παρεκτραπέντας, στὰ ἐρίζοντα μεταξὺ τους χωριά Κουτσοπόδι, Μέρμπακα (Ἀγ. Τριάς) καὶ Βαρδουβά (Τρίστρατο)¹⁷.

Τὸν ἐπόμενο μῆνα εἰσβάλλει στὴν Ἀργολίδα ἡ φοβερὴ στρατιὰ τοῦ Δράμαλη. Τὴν 8 Ἰουλίου τμήμα ἱππικοῦ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς εἰσέρχεται στὸ Ναῦπλιο. Τὰ ἐλληνικὰ ἐπαναστατικὰ στρατεύματα λύνουν τὴν πολιορκία¹⁸. Ὁ Τσόκρης ἀναφέρει: *Εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη παρευρέθην μὲ τὸ σῶμα μου εἰς ὅλους τοὺς πολέμους συγκροτηθέντας εἰς τὴν Ἀργολίδα...* (Ἔκθεσις, 7-8). Πράγματι, λόγῳ γνώσεως τοῦ ἐδάφους προσέβαλλε τὰ τουρκικὰ στρατεύματα σὲ ἐνέδρες, προξενώντας σοβαρὰς ἀπώλειες¹⁹. Παραλλήλως, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Κολοκοτρώνη, ἔκαιγε τὰ σιτηρὰ τοῦ κάμπου, δημιουργώντας ἀνυπέρβλητες δυσχέρειες στὴν τροφοδοσίᾳ τῆς πολυπληθοῦς τουρκικῆς στρατιᾶς²⁰.

Ὁ Τσόκρης ὅμως ἀποσιωπᾷ μία σοβαρὴ παράλειψί του κατὰ τὴν

15. Ἐννοεῖ τὴν προσωρινὴν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος Α΄ Περιόδου 1/15 Ἰαν. 1822 - 25 Ἀπρ. 1823, ποῦ προήλθε ἀπὸ τὴν Α΄ Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου. Γ ε ω ρ γ. Δ η μ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν 1821-1827, ἐν Ἀθήναις 1966, σσ. 216-217.

16. Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας (=ΑΕΠ), τ. ΙΓ΄, Ἀθῆναι 1981, σσ. 81-82.

17. ΑΕΠ, τ. Α΄, Ἀθῆναι 1971, σ. 49. ΑΕΠ, τ. ΙΒ΄, Ἀθῆναι 1979, σ. 28.

18. Α π. Β α κ α λ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τ. ΣΤ΄, Θεσσαλονίκη 1982, σσ. 219 κ.ἑ. ὅπου λεπτομερὲς ἐξιστόρησις καὶ πλούσια βιβλιογραφία.

19. Φ ρ α ν τ ζ ῆ ς, Β΄ 212 κ.ἑ. Φ ω τ ί ο υ Χ ρ υ σ α ν θ ο π ο ὕ λ ο υ ἢ Φ ω τ ᾱ κ ο υ, Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Α΄, φωτοτυπικὴ ἐπανεκδόσις, ἐπιμέλεια-εἰσαγωγή-εὑρετήριον Τ. Γριτσοπούλου, Ἀθῆναι 1974, σσ. 342-343. Μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γ ε ρ μ α ν ο ὕ, Ἀπομνημονεύματα, φωτοτυπικὴ ἐπανεκδόσις ἐκ τῆς β΄ ἐκδόσεως, ἐπιμέλεια-εἰσαγωγή-εὑρετήριον Ἰωάννας Γιανναροπούλου, Τ. Γριτσοπούλου, σσ. 133-134.

20. Θ. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ῶ ν η ς, 109. Φ ω τ ᾱ κ ο ς, Α΄ 333, 385-386. Θ ε ο δ. Ρ η γ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἀπομνημονεύματα, εἰσαγωγή-ἐπιμέλεια-εὑρετήριον Ἀθ. Φωτοπούλου, Ἀθῆναι 1979, σσ. 26, 254.

περίοδο αὐτὴ (Ἔκθεσις, 7-9). Τὴν 27 Ἰουλίου, ἐπομένῃ τῆς μάχης στὰ Δερβενάκια - Ἅγιο Σώστη, διετάχθη ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη νὰ ἐγκατασταθῇ μαζὶ μὲ τὸ Γιατράκο στὸ χωριὸ Χαρβάτι (Μυκῆνες), γιὰ νὰ πλευροκοπήσουν τὰ τουρκικὰ στρατεύματα, σὲ περίπτῳ συμπτύξεώς των πρὸς Μπερμπάτι (Πρόσυμνα) - Ἅγιονόρι. Ἡ διαταγὴ δὲν ἐξετελέσθη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διαβοῦν ἀνενόχλητοι οἱ Τοῦρκοι τὴν Κλεισούρα στὸ χωριὸ Μπερμπάτι τὴν 28 Ἰουλίου. Οἱ Γιατράκος καὶ Τσόκρης ἐδικαιολογήθησαν ὅτι δὲν ὑπῆκουσαν οἱ στρατιῶτες. Ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐὰν συνέβαινε, μεγάλη παράλειψί τους ἦταν ὅτι δὲν ἀνέφεραν ἐγκαίρως, ὥστε νὰ ληφθοῦν ἄλλα μέτρα²¹.

Ἀφοῦ πέρασε ἡ θύελλα τοῦ Δράμαλη, ἡ πολιορκία Ναυπλίου ξανάρχισε (Ἔκθεσις, 9-11). Τὴν 14 Αὐγούστου, ὁ Τσόκρης ἐγκατεστημένος στὰ χωριὰ Δαλαμανάρα - Αἶλουκα καὶ ἄλλοι σὲ ἄλλα σημεῖα, προσβάλλουν τουρκικὴ δύναμι πού ἐξώρμησε ἀπὸ τὸ Ναῦπλιο καὶ προξενοῦν σοβαρὲς ἀπώλειες. Στὴ σύγκρουσι ὅμως αὐτὴ σκοτώνεται ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νικηταρά, Νικόλαος Σταματελόπουλος²².

Ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριο ὁ Τσόκρης ἐγκαθίσταται στὰ Δερβενάκια μὲ ἄλλους ἀρχηγούς πού εὐρίσκοντο ἐκεῖ, μὲ ἀποστολὴ νὰ παρεμποδίσουν τὸν ἀνεφοδιασμὸ τοῦ Ναυπλίου ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Τὴν 28 Νοεμβρίου, στὴ μάχη τοῦ Ἅγιο-Σώστη ἀνατρέπουν καὶ καταδιώκουν τουρκικὴ δύναμι πού κατευθυνόταν στὸ Ναῦπλιο²³. Ὁ Τσόκρης ἀναφέρει τὰ γεγονότα συνοπτικὰ ἀλλὰ μὲ ἀκρίβεια (Ἔκθεσις, 12-18). Μετὰ δύο ἡμέρες, τὴν 30 Νοεμβρίου, καταλαμβάνεται τὸ Παλαμῆδι ἀπὸ τὸ Στάικο Σταϊκόπουλο μὲ ἔφοδο. Τὴν ἴδια ἡμέρα σπεύδει στὸ Παλαμῆδι ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὰ Δερβενάκια, καὶ τὴν ἐπομένη πηγαίνει καὶ ὁ Τσόκρης²⁴.

1823. Τὸ πρῶτο ἐξάμηνο ὁ Τσόκρης παραμένει στὴν ἐπαρχία του, ἀφοῦ

21. Θ. Κολοκοτρώνης, 113-114. Γεν. Κολοκοτρώνης, 77-78. Σπηλιάδης, Α' 421-422. Τρικούπης, Β' 218-219. Φραντζῆς, Β' 231-233. Φωτάκος, Α' 374-375. Ρηγόπουλος, 252.

22. Σπηλιάδης, Α' 426-427. Τρικούπης, Β' 237-238. Φραντζῆς, Β' 132-133.

23. Λεπτομερὲς κριτικὴ παρουσίασις τῆς μάχης ὑπὸ Τ. Ἀθ. Γριτσοπούλου, Τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Φωτάκου, «Πελοποννησιακά», τ. Ι' (1974), σσ. 17-47, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

24. Φραντζῆς, Β' 141. Γεν. Κολοκοτρώνης, 86. Ὁ Τσόκρης, Πλαπούτας καὶ ἄλλοι ἀρχηγοί, προσκείμενοι στὸν Κολοκοτρώνη, ἐφέροντο ὑπεροπτικὰ πρὸς τὸν ἐκεῖ εὐρίσκόμενον τότε Ἀναστ. Π. Μαυρομιχάλην. Γι' αὐτὸ ὁ τελευταῖος, σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πατέρα του Πετρόμπεη στὸ Μεσολόγγι, τοὺς περιλοῦει, ἰδίως τὸν Τσόκρη, μὲ βαρύτερες ὕβρεις. Κων. Λ. Κοτσώνη, Συμβάντα μετὰ τὴν κατάληψι τοῦ Ναυπλίου (1822), Πρακτικά Α' Συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 1979, σσ. 164-167, 178.

οί επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο εδρίσκονται σέ υφesi. Κατά διαστήματα επισκέπτεται τὰ Γλυμποχώρια (Κοσμᾶ, Ζαραφῶνα κ.ἄ.), πού υπήγοντο ὑπὸ τὴν διοίκησίν του, γιὰ ἐπίλυσι διαφορῶν²⁵. Ἀλλὰ καὶ στὸ Ἄργος οἱ στρατιῶτες του δημιουργοῦν πολλὰ ζητήματα μὲ διαρπαγές καὶ λεηλασίες χωριῶν. Ἀκόμη καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου ὑπάρχουν ὁμοιες κατηγορίες χωριῶν, μὲ τίς ὁποῖες κατ' ἐπανάληψιν ἀσχολεῖται ἡ Διοίκησις²⁶. Ἐπίσης τὴν Διοίκησιν ἀπασχολοῦν ἀτομικές του ὑποθέσεις, πού ἀφοροῦν σὲ οἰκονομικές ὑποχρεώσεις του, λόγῳ ἀνεγέρσεως ἐργαστηρίων (μαγαζιῶν) στὸ Ναύπλιο²⁷.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ Τσόκρης ἀναφέρει (Ἔκθεσις, 19-21) ὅτι ἡ νέα Διοίκησις τῆς Δευτέρας Περιόδου²⁸ τὸν διέταξε καὶ ἐξεστράτευσε μὲ ὀκτακοσίους στρατιώτας διὰ τὰ Δερβένια καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν Ἀμπλιανὴν διὰ τῶν Σαλῶνων... Εἶναι ἡ περίοδος εἰσβολῆς τοῦ Γιουσούφ πασᾶ Περκόφτσαλη στὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ Εὐβοία. Τότε στέλλεται πράγματι ὁ Νικηταρᾶς μὲ τὸν Τσόκρη καὶ Τζ. Χρηστόπουλο ἐπὶ κεφαλῆς 650 ἀνδρῶν²⁹, νὰ συμβάλουν μὲ τοὺς ἐντοπίους ὄπλαρχηγούς στὴν ἀναχαίτισι τῶν εἰσβολῶν. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἀνοιξι-θέρος 1823 ἦταν ἄδοξη. Οἱ εἰσβολεῖς ὑπὸ τὸν Περκόφτσαλη, ἀσθενοῦντα βαρέως, ἀνεχώρησαν εἰς Ζητούνι (Λαμία)³⁰. Ὁ Σπηλιάδης ἐκφράζει τὴν παράδοξη ἄποψι γιὰ τοὺς Τούρκους ὅτι: *μόλις ἤκουσαν οὗτοι ὅτι ἐφθασεν ὁ Νικηταρᾶς μὲ μεγάλην δύναμιν Πελοποννησίων, ὥς τοὺς εἶπον διὰ νὰ τοὺς φοβίσωσιν, ἀνεχώρησαν εἰς τὸ Ζητούνι*³¹. Ὁ Νικηταρᾶς, Τσόκρης καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιστρέφουν στὴν Πελοπόννησο τὸν Αὐγουστο.

Παρακάτω ὁ Τσόκρης ἀναφέρει (Ἔκθεσις, 21-22) ὅτι: *ἡ ἰδία Κυβέρνησις*

25. ΑΕΠ, ΙΑ' 54, ΙΓ' 307.

26. ΑΕΠ, Β' 89, 93, 330, 495, ΙΒ' 112, ΙΓ' 297, ΙΔ' 206-207.

27. ΑΕΠ, Β' 111, 517, ΙΓ' 280-281.

28. Πρόκειται γιὰ τὴν Β' Περίοδον τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος, 26 Ἀπρ. 1823 - 10 Ὀκτ. 1824, πού προέκυψε ἀπὸ τὴν Β' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν Ἀστρους. Γ. Δ η μ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ Διοικητικὴ ὀργάνωσις, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 216-217.

29. Β α κ α λ ὅ π ο υ λ ο ς, ΣΤ' 525. Ὁ Τσόκρης στὴν Ἔκθεσί του ὑπερβάλλει γράφοντας ὅτι μόνον αὐτὸς εἶχε 800 ἄνδρες. Ἀλλωστε καὶ ἡ διαταγὴ ὥριζε νὰ στρατολογήσῃ 600. Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα (Π. Μαυρομιχάλης, Θ. Κολοκοτρώνης, Σωτ. Χαραλάμπης, Ἀ. Μεταξᾶς), ἀπὸ Κλημέντι Κορινθίας, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 70, 7 Ἰουλ. 1823, διαταγὴ του πρὸς τὸν Δ. Τσόκρη, ἀφοῦ πρῶτον ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπομένως τῆς ὅλης πατρίδος..., συνεχίζει: *Διατάττεται λοιπὸν ἡ γενναιότης σου, ἅμα λαβὼν τὴν παροῦσαν διαταγὴν, ἀμέσως νὰ συμπαραλάβῃς τοὺς ἀναλογισθέντας ἐξακοσίους στρατιώτας τῆς ἐπαρχίας σου, καὶ χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ, διαβαίνων τὰς Κεχρίες ν' ἀπεράσῃς εἰς Μέγαρο...* Ἀρχεῖον στρατηγοῦ Δ. Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ.

30. Τ ρ ι κ ο ὕ π η ς, Γ' 42.

31. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Α' 543.

μ' ἐτίμησε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποστρατήγου, ἀντὶ νὰ γράψῃ ἀντιστρατήγου³².

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχουν ἀρχίσει τὰ προανακρούσματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ Τσόκρης εἶναι πάντοτε μὲ τὴν πλευρὰ τοῦ Κολοκοτρώνη. Τὴν Δευτέρα 26 Νοεμβρίου ὁ Πᾶνος Κολοκοτρώνης, ὁ Νικηταρᾶς καὶ ὁ Τσόκρης μὲ 200 στρατιῶτες πηγαίνουν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἀπὸ τὸ Ναύπλιο στὸ Ἄργος καὶ διαρπάζουν τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βουλευτικοῦ, ὕβριζοντας χυδαιότατα τοὺς βουλευτάς³³.

1824. Φαίνεται ὅτι ὁ Τσόκρης ἄφηνε τοὺς Κουντουριῶτες νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ ἐγκατέλειπε τὸ στρατόπεδον τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ θὰ ἐτάσσετο μὲ τὸ μέρος των³⁴. Παρὰ ταῦτα, τὸν Φεβρουάριον μαζὶ μὲ τὸν Γ. Χελιώτη καὶ 200 στρατιῶτες πηγαίνουν ἀπὸ τὸ Ναύπλιο καὶ γίνονται κύριοι τοῦ Ἀκροκορίνθου, διώχνοντας τὸν προσκεῖμενο στοὺς Κουντουριῶτες Ἰω. Νοταρᾶ. Φρούραρχος ἀναλαμβάνει ὁ Χελιώτης³⁵.

Γιὰ δευτέρη φορά, τὸν Ἀπρίλιον οἱ Κουντουριῶτες ἔχουν πληροφορίες ὅτι ὁ Τσόκρης θὰ ἀλλάξῃ στρατόπεδο, ἐγκαταλείποντας τὸ Ναύπλιο ὅπου εὐρίσκεται μὲ τὸν Πᾶνο Κολοκοτρώνη³⁶. Στὶς συγκρούσεις ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸ Ἄργος ἀπὸ 8-10 Μαΐου στὰ χωριὰ Δαλαμανάρα καὶ Μέρμπακα (Ἀγία Τριάς), μεταξὺ Κυβερνητικῶν καὶ Κολοκοτρωνιστῶν, μάχεται στὶς τάξεις τῶν τελευταίων καὶ τραυματίζεται³⁷.

Τὸ τραῦμα τοῦ δὲν πρέπει νὰ ἦταν σοβαρό, γιατί σὲ δύο μῆνες, ἀφοῦ ἐδήλωσε πίστι καὶ ὑπακοή στὴν Κυβέρνησι³⁸, στέλλεται τὸν Ἰούλιον στὶς Σπέτσες γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἄμυνα τοῦ ἀπειλουμένου ἀπὸ τὸν τουρκοαιγυ-

32. Βαθμὸς ὑποστρατήγου δὲν ὑπῆρχε τότε. Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ.: Διαταγὴ Ἐκτελεστικοῦ ὑπ' ἀριθ. 2444, 5 Αὐγ. 1823, *Ἡ πατρίς ἐγγνωμονοῦσα διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις σου, σὲ προβιβάζει εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀντιστρατηγίας*. Πρβλ. ΑΕΠ, ΙΑ' 194.

33. Ἀ ν τ. Λ ι γ ν ο ῦ, Ἀρχεῖα Λαζ. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920, σσ. 215-218 καὶ τ. Β' ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 35. Τοῦ ἰδίου, Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας, τ. Θ', ἐν Πειραιεῖ 1927, σσ. 574, 577-579. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Α' 572-573. Φυσικὰ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρῃ ὁ Τσόκρης στὴν Ἐκθεσί του.

34. Ἀρχ. Κουντουριώτου, Β' 58-59, 71.

35. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Β' 17-18. Γεν. Κολοκοτρώνης, 97. Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου, ἐκδ. Ἀκαδημίας, ἐν Ἀθήναις 1974, τ. IV, σ. 189. Ἰω. Θεοφανίδου, Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον, τ. Β', Ἀθῆναι [1936], Ἀρχεῖα Θεοδ. Κολοκοτρώνη, σ. 182.

36. Ἀρχ. Κουντουριώτου, Β' 207.

37. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Β' 64-65. Γεν. Κολοκοτρώνης, 104-105. Ἀρχ. Κουντουρ., Β' 281-288, 300-301.

38. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Β' 101: *Ἡ δ' ἐν Τριπολιτσᾷ ἐπιτροπὴ ἐξητήσατο ἄφεςιν ὑπὲρ τοῦ Δασκούλια, Πλαπούτα καὶ Τσιώκρη, ὡς προσπεσόντων δι' αὐτῆς εἰς τὸ ἔλεος τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὑποσχομένον ἐφεξῆς ὑπακοὴν καὶ εὐπειθειαν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς*.

πιακό στόλο νησιού³⁹ (΄Εκθεσις, 23-25). ΄Αρχὲς ΄Οκτωβρίου διατάσσεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι καὶ ἐπιστρέφει ἀπὸ τὶς Σπέτσες στοὺς ΄Αργούς⁴⁰.

Στὸ ΄Αργὸς ὁ Τσόκρης μὲ ἐντολὴ τοῦ ΄Υπουργείου Πολέμου στρατολογεῖ, παραμένοντας σὲ ἐτοιμότητα⁴¹. Ἡ Διοίκησις ὁμως πάντοτε διατηρεῖ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν νομιμοφροσύνην του⁴². Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ 1824 παραμένει στοὺς ΄Αργούς.

1825. Μὲ τὴν εἴσοδον τοῦ νέου ἔτους ὁ Δ. Τσόκρης *προβιβάζεται εἰς τὸν βαθμὸν τῆς στρατηγίας*⁴³. Στρατηγὸς πλέον ὁ Τσόκρης διατάσσεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ ΄Εκτελεστικοῦ πρῶτον νὰ αὐξήσῃ τὸ σῶμα του σὲ 200⁴⁴ καὶ δεῦτερον τὴν 20 Μαρτίου: *Νὰ ἐκστρατεύσῃς ἀμέσως μὲ τὸ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου σῶμα εἰς τὰ περὶ τὸ Νεόκαστρον σύνορα τῆς ΄Αρκαδίας (Τριφυλίας), ὅπου θέλεις στρατοπεδεύσει, συνεννοούμενος μὲ τὸν γενναιότατον στρατηγὸν κύριον Γεώργιον Γιατράκον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ὀπλαρχηγούς, καὶ θέλεις μείνῃ ἐκεῖ μέχρι νεωτέρας μου διαταγῆς*⁴⁵.

Ὁ Τσόκρης ἀναφέρει συνοπτικὰ τὰ παραπάνω καὶ τὰ ἀμέσως μετὰ γεγονότα: *Κατὰ τὸ 1825 ἡ Κυβέρνησις μ' ἐδιέταξε καὶ ἀπήλθον εἰς Νεόκαστρον, ὅπου παρενέβην εἰς τὴν μάχην Κρομμυδίου, καὶ ἅμα ἀπεσύρθησαν τὰ στρατεύματα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διετάχθη καὶ ἀπέρασα εἰς τὸ φρούριον Νεοκάστρου πρὸς βοήθειάν του* (΄Εκθεσις 26-29). Φαίνεται ὁμως ὅτι δὲν ἔλαβε μέρος στὴ μάχην Κρεμμυδίου τὴν 7 Ἀπριλίου, ἀφοῦ δύο ἡμέρες ἐνωρίτερα ὁ Σκούρτης, ἀρχηγὸς τῶν δυνάμεων ξηρᾶς, ἔγραφε στὸν Κουντουριώτη ἀπὸ τὸ στρατό-

39. Σ π η λ ι α δ η ς, Β' 98. Τὴν 27 Ἰουνίου 1824, ὁ Δ. Πλαπούτας ἀπὸ τοῦ ΄Αστρος ἔγραφε στὸν Τσόκρη κ.ἄ. ἀρχηγούς στοὺς ΄Αργούς: *Τὸ ἀνέλπιστον θλιβερόν συμβάν τῶν Ψαρῶν (ἡ καταστροφὴ τὴν 21 Ἰουνίου), μὲ ὑποχρεώνει νὰ καταβῶ ἐδῶ μετὰ τοῦ κ. Γιαννάκη Κολοκοτρώνη καὶ μὲ ὅσους στρατιώτας εὐρέθημεν διὰ νὰ ἀπεράσωμεν εἰς βοήθειαν τῶν Σπετζῶν. Γνωρίζοντας δὲ καὶ τὸν ἐδικόν σας πατριωτισμὸν καὶ ἐνθερμον ζῆλον, σὰς συμβουλευὼ ἀδελφικῶς παρακινώντας σας αὐριον μὲ ὅσους στρατιώτας περισσοτέρους ἔχετε νὰ περάσητε ἐδῶ, ὥστε νὰ μὲ προφθάσουν καὶ μερικὰ ἀκόμη στρατεύματα ὅπου ἀκαυτερῶ, νὰ μὲ ἔλθῃ καὶ διαταγὴ τῆς Διοικήσεως νὰ ἀπεράσωμεν συμφώνως ὅλοι, ἐπειδὴ, ἀδελφοί, ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας καὶ κοινὸς διὰ ὅλους...* ΄Αρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ. Τὴν 11 Αὐγούστου 1824 ὁ Νικηταρῆς γράφει ἀπὸ τὸ Ναύπλιο στὸν Τσόκρη ποὺ ἀκόμη εὐρίσκεται στὶς Σπέτσες. ΄Αρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ.

40. Σπετσιωτικὰ, τ. III, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 328.

41. ΄Αρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., ΄Υπ. Πολέμου τὴν 8 Νοεμ. 1824 πρὸς Δ. Τσόκρη, Λογαριασμὸς Δ. Τσόκρη 14 Δεκ. 1824.

42. ΄Αρχ. Κουντουρ., τ. Γ', σσ. 358-360.

43. ΄Αρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., διαταγὴ τοῦ ΄Εκτελεστικοῦ 2134, 4 Ἰαν. 1825. ΑΕΠ, Ζ' 83, διαταγὴ τοῦ ΄Υπ. Πολέμου 1617, 4 Ἰαν. 1825.

44. ΄Αρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., διαταγὴ Γ. Κουντουριώτη 87, 6 Μαρτ. 1825 ἀπὸ ΄Αργός.

45. Αὐτόθι, διαταγὴ Γ. Κουντουριώτη 204, 20 Μαρτ. 1825 ἀπὸ Τριπολιτσά.

πεδο Κρεμμύδι - Φουρτζὶ τὴν 5 Ἀπριλίου: Ὁ καπ. Νικόλας Κρανιδιώτης καὶ ὁ Τζιόκρης ἐπῆγαν διὰ νὰ ἐμβουν μέσα εἰς τὸ κάστρο (Νεόκαστρον)⁴⁶.

Στὸ φρούριο Νεοκάστρου ὁ Τσόκρης ἔμεινε μέχρι τὴν 24 Ἀπριλίου, ὁπότε διεπεραιώθη στὴ Σφακτηρία γιὰ ἐνίσχυσι τῆς φρουρᾶς τῆς⁴⁷. Δύο ἡμέρας πρὶν τὸ σημεῖον μάχης δοθῇ εἰς Σφακτηρίαν, λαβὼν ὑπὲρ τοὺς 150 ἐκ τῶν στρατιωτῶν μου ἔδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐκεῖσε εὐρισκομένων, ὅπου καὶ μετέσχον τοῦ πολέμου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἄφησα εἰς Νεόκαστρον. Νικηθέντες δὲ εἰς Σφακτηρίαν, ἀπεσύρθησαν πολεμῶν εἰς Ναβαρίνον, ὅπου παρευρέθησαν εἰς ὅλας τὰς ἐκεῖ συγκροτηθείσας μάχας (Ἐκθεσις, 29-34). Σὲ λίγες γραμμὲς ὁ Τσόκρης ἀναφέρει τὴν κατάληψιν τῆς Σφακτηρίας ἀπὸ τοὺς Τουρκοαἰγυπτίους τὴν Κυριακὴν 26 Ἀπριλίου, μὲ τὰ γνωστὰ τραγικὰ ἀποτελέσματα⁴⁸.

Ἡ διαπεραίωσις τοῦ Τσόκρη καὶ ἄλλων διασωθέντων ἀπὸ τῆς Σφακτηρίας στὴν περιοχὴ Παλαιοαβαρίνου γίνεται ἀπὸ τὸν στενὸ πορθμὸ πού τὰ χωρίζει: Ὁ Τζιόκρης καὶ πολλοὶ ἄλλοι στρατιῶται ἐπεραιώθησαν οἱ μὲν νήχοντες, οἱ δὲ ἑλκόμενοι διὰ σχοινίων ριπτομένων ἀπὸ τ' ἀντιπέραν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐσώθησαν εἰς τὸ Παλαιόκαστρον⁴⁹. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σφακτηρίας ἡ τύχη τοῦ Παλαιοαβαρίνου (Παλαιοκάστρου) εἶχε κριθῇ. Ὑστερα ἀπὸ ἀνεπιτυχὴ ἀπόπειρα ἐξόδου τὴν νύκτα 27/28 Ἀπριλίου, οἱ πολιορκημένοι στὸ φρούριο συνθηκολογοῦν καὶ ἀποχωροῦν τὴν Τετάρτη 29 Ἀπριλίου, ἀφοῦ παρέδωσαν τὰ ὅπλα τοὺς στὸν Ἱμπραήμ⁵⁰. Σύμφωνα μετὰ ὑπάρχουσες εἰδήσεις, τὶς διαπραγματεύσεις γιὰ παράδοσιν ἔκανε ὁ Τσόκρης⁵¹.

Ὁ Τσόκρης, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας, πηγαίνει στὸ Ἄργος, ὅπου διατάσσεται νὰ στρατολογήσῃ 300 στρατιῶτες καὶ νὰ μεταβῇ στὶς Σπέτσες⁵². Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως ἡ ἀπειλητικὴ προέλασις τοῦ Ἱμπραήμ

46. Ἀρχ. Κουντουρ., Δ' 297. Ἡ διαταγὴ τοῦ Σκούρτη διεσώθη στὸ Ἀρχεῖον Τσόκρη: Γενναῖοτατε στρατηγὲ κύριε Δημήτρι Τζιόκρη, ἐδιορίσθης νὰ πηγαίνης μέσα εἰς τὸ φρούριον ἀπόψε, καὶ βλέποντας τὸ παρόν μου νὰ ἐτοιμασθῇς ὁμοῦ μὲ τοὺς στρατιώτας σου. Ἐν στρατοπέδῳ τῇ 4 Ἀπρ. 1825, ὁ ἀδελφὸς Κυριάκος Σκούρτης. Βλ. καὶ Φραντζῆς, Β' 331.

47. Φραντζῆς, Β' 333. Φωτάκος, Β' 39. Ἰω. Μακρυγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, ἔκδ. «Μέλισσα» Ἀθῆναι ἄ.χ., σ. 191. Βακαλόπουλος, Ζ' 68.

48. Βακαλόπουλος, Ζ' 70-75. Κων. Α. Κοτσώνη, Ἡ «ἐκστρατεία» τοῦ Γ. Κουντουριώτη στὴ Μεσσηνία (Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1825), Πρακτικά Γ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, τ. 3, Ἀθῆναι 1987-88, σσ. 281-282.

49. Σπηλιᾶδης, Β' 283. Φραντζῆς, Β' 337.

50. Ἀρχ. Κουντουρ., Δ' 417-419. Ἰω. Θ. Κολοκοτρώνη, Ἑλληνικά Ὑπομνήματα, Ἀθήνησι 1856, σ. 123. Θ. Κολοκοτρώνη, 143.

51. Σπηλιᾶδης, Β' 284. Φωτάκος, Β' 50-54, ὅπου ἀναφέρει πολλὰς λεπτομέρειες τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ παράδοσιν.

52. Ἀρχεῖον Τσόκρη, διαταγὴ Ὑπ. Πολέμου 7010, 23 Μαΐου 1825. Σπετσιωτικά, IV 85-86, Ἐκτελεστικὸν πρὸς προκρίτους Σπετσῶν, 23 Μαΐου 1825: Αὐτὴν τὴν στιγμὴν

πρός Τριπολιτσάν αναγκάζει την Διοίκησιν νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀποστολὴν αὐτήν, δίδοντας ἐντολὴ στὸν Τσόκρη νὰ μεταβῇ στὰ Δερβένια Λεονταρίου, ὅπου ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς Θ. Κολοκοτρώνης ὀργανώνει τὴν ἄμυνα κατὰ τῶν Αἰγυπτίων. Πράγματι ἡ Ἐπιτροπὴ Τριπολιτσᾶς⁵³ τὴν 3 Ἰουνίου πληροφορεῖ: *Χθὲς (2 Ἰουνίου) ἐφθασαν ἐνταῦθα καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος Κ. Μαυρομιχάλης μὲ πεντακοσίους περίπου, καὶ μὲ ἄλλους τόσους ὁ στρατηγὸς Τζώκρης, καὶ σήμερον διευθύνονται πρὸς τὸ στρατόπεδον*⁵⁴. Τὴν 4 Ἰουνίου ἀναχωροῦν ἀπὸ Τριπολιτσᾶς⁵⁵ καὶ φθάνουν στὸ Λεοντάρι, ὅπου εὐρίσκετο ὁ Κολοκοτρώνης: *Ταύτην τὴν ὥραν ἐφθασαν ἐδῶ καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος Κ. Μαυρομιχάλης καὶ ὁ στρατηγὸς Τζώκρης*⁵⁶... Τὴν ἐπομένην προωθοῦνται στὰ Δερβένια καὶ ἐν συνεχείᾳ στὴν περιοχὴ Δραμπάλας, ὅπου συμμετέχουν στὴν ὁμώνυμη μάχη τὴν 6 καὶ 7 Ἰουνίου⁵⁷.

Μετὰ τὴν ἐκκένωσι τῆς Δραμπάλας καὶ τὴν ἄμεση ἀπειλὴ κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ Κολοκοτρώνης δίνει ἐντολὴ στὸν Φωτάκο καὶ τὸν Τσόκρη νὰ σπεύσουν καὶ νὰ κάψουν τὴν Τριπολιτσά, γιὰ νὰ μὴν εὕρουν καταφύγιο οἱ προελαύνοντες Αἰγύπτιοι. Ὁ Τσόκρης, ἀντὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴ διαταγὴ, ἐπέδωκεν σὲ λεηλασίᾳ τῆς ἐγκαταλελειμμένης ἀπὸ τοὺς ἀλλόφρονες ἀπὸ φόβο κατοίκους τῆς, ὅπως ἀνέφεραν καταγγελίες εἰς βάρος του⁵⁸. Ἐν συνεχείᾳ πηγαίνει στὸ Ἄργος. Ὁ Τσόκρης προσπαθεῖ, μὲ ἀναφορὰ τοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησι⁵⁹, νὰ ἀποσεισῇ τίς κατηγορίες ποὺ τοῦ προσάπτονται. Διατάσσονται ἀνακρίσεις μὲ ἄγνωστα ἀποτελέσματα. Ὁ Κολοκοτρώνης

ἐτοιμάζεται καὶ ὁ στρατηγὸς Τσόκρης μὲ πεντακοσίους, διὰ νὰ ἔλθῃ ἀμέσως εἰς βοήθειάν σας, ὅστις εἰς ὀλίγας ὥρας κινᾷ διὰ τὸ Κρανίδι, ὅθεν μεταβαίνει εἰς Σπέτσας...

53. Γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς ἀμόνης Δερβενίων Λεονταρίου τὸν Ἰούνιον 1825 ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνη καὶ τὸν ρόλον τῆς Ἐπιτροπῆς Τριπολιτσᾶς, βλ. Κων. Α. Κοτσώνη, Προσπάθειαι ἀναγκαιότητας τοῦ προελαύνοντος Ἰμπραήμ ἀπὸ Μεσσηνίαν πρὸς Τριπολιτσάν (20 Μαΐου - 10 Ἰουνίου 1825), Πρακτικὰ τοῦ Α΄ Συνεδρίου Ἀρκαδικῶν Σπουδῶν, ἐν Ἀθήναις 1977, σσ. 88-127.

54. ΓΑΚ, Βλαχ., Ἐκτελ., φ. 12, 3 Ἰουν. 1825, Ἐπιτροπὴ Τριπολιτσᾶς (Λ. Κρεστενίτης, Ν. Μπουκουρόπουλος, Ἡλ. Καράπαυλος) πρὸς Ἐκτελ. Σῶμα.

55. ΓΑΚ, Βλαχ., Ἐκτελ., φ. 12, 4 Ἰουν. 1825, ἑπαρχὸς Τριπολιτσᾶς Κωνστ. Ράδος πρὸς Ἐκτελεστικόν.

56. ΓΑΚ, Βλαχ., Ὑπ. Πολέμου, φ. 29, 4 Ἰουν. 1825, Θ. Κολοκοτρώνης ἀπὸ Λεοντάρι πρὸς Ὑπ. Πολέμου.

57. Κ. Α. Κοτσώνη, ἐνθ' ἀνωτ., ὕποσημ. 53, καὶ ἰδίως σσ. 99, 109, 116.

58. Βακαλόπουλος, Ζ' 129, 135. Ἐλευθ. Πρεβελάκη, Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ εἰς τὴν Ἀργολίδα, Ἀθῆναι 1950, σσ. 13, 15-16. Ἰωάννας Γιανναροπούλου, Ὁ Ἰμπραήμ εἰς Τρίπολιν, «Μνημοσύνη», τ. Α' (1967), σσ. 107-108. Φωτάκος, Β' 108-109.

59. Ἐλ. Πρεβελάκη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 16. Ἰω. Γιανναροπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σσ. 115-117.

πάντως ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρῃ ὅτιδῆποτε γι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι⁶⁰.

Τὰ γεγονότα Δερβενίων Λεονταρίου καὶ Δραμπάλας ὁ Τσόκρης ἀναφέρει πολὺ συνοπτικά, μὲ ὑπερβολικὰ ὅμως διογκωμένο τὸν ἀριθμὸ τῶν στρατιωτῶν του⁶¹ ("Ἐκθεσις 35-38).

Ἄφ' ὅτου ὁ Ἱμπραήμ, ἀφοῦ κατέλαβε τὴν Τριπολιτσά τὴν 10 Ἰουνίου, ἐπέστρεψε σ' αὐτὴν τὴν 17 Ἰουνίου ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τῆς Ἀργολίδος, ὁ Τσόκρης εὐρίσκεται, μὲ μικρὲς διακοπές, στὴν περιοχὴ Τσηπιανῶν - Βαρσῶν, συμβάλλοντας στὴν πολιορκία τῆς πόλεως καὶ τὴν παρενόχλησι τῶν αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων⁶². Ἀπὸ τὶς θέσεις αὐτὲς σπεύδει καὶ συμμετέχει σὲ τοπικὲς ἐπιχειρήσεις, ὅπως στὴν προσπάθεια κατάληψεως τῆς Τριπολιτσᾶς τὴν νύκτα 5/6 Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὸν Fabvier καὶ Ἀναστ. Λόντο⁶³.

Στὴν Ἐκθεσί του (στ. 40) περιλαμβάνεται καὶ ἡ φράσις: *ὅπου ἀριστεύσαντες συνελάβομεν δώδεκα ἱππεῖς Ὀθωμανούς, ἡ ὁποία ἔχει διαγραφῇ. Καὶ ὅμως πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιτυχῇ προσβολῇ 100 Αἰγυπτίων ἱππέων τὴν 11 Αὐγούστου ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά, κοντὰ στὸν Ἅγιο-Σώστη*⁶⁴. Τὴν 23 Σεπτεμβρίου ὁ Τσόκρης παρακολουθεῖ ἀπὸ τὴ μονὴ Βαρσῶν καὶ ἀναφέρει στὸ Γενικὸ Ἀρχηγὸ τὴν εἴσοδο στὴν Τριπολιτσά τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἱμπραήμ, ποὺ ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὴ Λακωνία⁶⁵. Τὸν Δεκέμβριο συμμετέχει στὴν ἀποτυχοῦσα ἔφοδο κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς⁶⁶.

60. Θ. Κολοκοτρώνης, σ. 149.

61. Τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Τσόκρη τὴν 5 Ἰουνίου, ὅταν ἔφθασε στὰ Δερβένια Λεονταρίου, πληροφοροῦμεθα ἀπὸ ἔγγραφο τοῦ Ὑπ. Πολέμου: *Λογαριασμός τοῦ στρατηγοῦ Δημητρίου Τσόκρη... οὗτος διετάχθη τῇ 23 Μαΐου παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Πολεμικῶν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀράβων μὲ 200 ξένους. Τῇ 5 Ἰουνίου καταμετρηθεὶς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη εἰς Σούλι, εὐρέθῃ ἔχων 147 στρατιώτας μὴ Πελοποννησίους, μετὰ ταῦτα ἐστράτευσε μεταξὺ Τριπολιτῆς, Ἀργούς καὶ Τζιπιανᾶ... Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., ἔγγραφον Ὑπ. Πολέμου 14906, 3 Φεβρ. 1826.*

62. Γεν. Κολοκοτρώνης, 123 κ.έ. Φωτάκος, Β' 135, 213, 220. Θ. Κολοκοτρώνης, 163. κ.ά.

63. Κων. Λ. Κοτσώνη, Ἀπόπειρα κατάληψεως τῆς Τριπολιτσᾶς (Σεπτ. 1825), Πρακτικὰ Β' Διεθνoῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν, τ. 3, Ἀθῆναι 1981-82, σσ. 51-64.

64. Φωτάκος, Β' 242-243, ὅπου δημοσιεύεται ὁλόκληρῃ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Τσόκρη τῆς 12 Αὐγούστου ἀπὸ τὸ Στενὸ, μὲ λεπτομέρειες γιὰ τὶς ἀπώλειες τῶν Αἰγυπτίων σὲ νεκροὺς, αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα. Παρόμοια ἐπιστολή, περιγράφοντας τὸ ἴδιο γεγονός, ἔστειλε ὁ Τσόκρης: *Πρὸς τὴν Σ. Γενικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Πελοποννήσου*. ΓΑΚ, Βλαχ., Ἐκτελ., φ. 15, 12 Σεπτ. 1825, Δημ. Τσόκρης ἀπὸ Στενὸ (ἀνέκδοτος).

65. Κων. Λ. Κοτσώνη, Πρώτη εἰσβολὴ τοῦ Ἱμπραήμ εἰς Λακωνίαν, «Λακωνικαὶ Σπουδαί», τ. Γ' (1977), σσ. 167-168, 203-204.

66. Φωτάκος, Β' 264 κ.έ. Τρικούπης, Γ' 267. Ρηγόπουλος, 75-78.

1826. Ὁ Τσόκρης, γιὰ τὸ ἔτος αὐτὸ καὶ τὰ ἐπόμενα, ἀναφέρει μόνον γενικότητες μὲ τὰ ὀνόματα τῶν περιοχῶν ὅπου ἔδρασε (Ἔκθεσις, 39-44). Λεπτομέρειες τῶν ἐνεργειῶν του πληροφοροῦμεθα ἀπὸ ἄλλες πηγές. Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο ἐξακολουθεῖ νὰ εὐρίσκεται στὰ ὑψώματα μονῆς Βαρσῶν μέχρι Τσηπιανά, συμβάλλοντας στὸν ἀποκλεισμό καὶ παρενόχλησι τῆς αἰγυπτιακῆς φρουρᾶς τῆς Τριπολιτσᾶς⁶⁷.

Τὸν Ἰούνιο, κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραήμ ἐναντίον τῆς Μάνης, συναντοῦμε τὸν Τσόκρη μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη στὸ Β. Ταῦγετο. Ἔχουν φθάσει μέχρι τὸ χωριὸ Γιάνιτσα (Ἐλαιοχώριον), μία ὥρα ἀπὸ τὸ πεδίων μάχης τῆς Βέργας, μὲ σκοπὸ νὰ πλευροκοπήσουν τοὺς Αἰγυπτίους, ποὺ συμπύσσονται ὁμως ἐγκαίρως Δ. Καλαμάτας τὴν 25 Ἰουνίου⁶⁸. Μετὰ δύο μῆνες ὁ Ἰμπραήμ ἐκστρατεύει στὴν Κυνουρία καὶ Λακωνία. Ἀρχὲς Αὐγούστου ὁ Τσόκρης μὲ τοὺς Νικηταρᾶ, Δ. Πλαπούτα, Γεν. Κολοκοτρώνη καὶ Ἀποστ. Κολοκοτρώνη, συμβάλλουν στὴν ἄμυνα τοῦ κάστρου Ἄστρους Κυνουρίας, ἀπειλούμενου ἀπὸ αἰγυπτιακὲς δυνάμεις⁶⁹. Κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου, οἱ παραπάνω ὅπλαρχηγοὶ στὰ χωριὰ τοῦ Πάρνωνος Βέρια - Βασαρᾶ προσβάλλουν τὶς δυνάμεις τοῦ Ἰμπραήμ, ποὺ ἀπὸ τὸ Ἄστρος εἶχαν στραφῇ πρὸς Λακωνίαν⁷⁰.

Τὴν 24 Αὐγούστου ὁ Τσόκρης καὶ οἱ ἴδιοι ὅπλαρχηγοί, ἀφήνοντας ἀνενόχλητους τοὺς ἐπιδρομεῖς στὴ Λακωνία, εὐρίσκονται στὸ Ἄργος κατευθυνόμενοι πρὸς Κόρινθον, λόγῳ ἐσωτερικῶν διενέξεων, ὅπως γράφουν στὸν Γ. Κουντουριώτη: *Σήμερον ἐφθάσαμεν εἰς τὰ ἐδῶ* (Ἄργος) *μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κολιάπουλου, Γενναίου, Τζόκρη καὶ Ἀποστόλη Κολοκοτρώνη, διευθυνόμενοι πρὸς τὰ μέρη τῆς Κορίνθου· τοῦτο ἴσως σᾶς θαυμάσῃ, πῶς ἀφήσαμεν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὑπάγομεν ὅπου γίνεται διαφιλονικία ἐπιβλαβὴς διὰ τὴν πατρίδα*⁷¹...

Τέλος Ὀκτωβρίου συναντοῦμε τὸν Τσόκρη μὲ 200 στρατιῶτες νὰ συνοδεύη τὸν Κολοκοτρώνη στὴν Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσι Ἑρμιόνης, ὅπου ἀνέλαβε καθήκοντα φρουράρχου⁷².

1827. Τὸν Ἰανουάριον ὁ Τσόκρης πηγαίνει στὸ Ἄργος, ὅπου τελεῖ

67. Βακαλόπουλος, Ζ' 328.

68. Φραντζῆς, Β' 451. Θ. Κολοκοτρώνης, 174.

69. Φραντζῆς, Β' 455. Ἰω. Κολοκοτρώνη, Ἑλληνικά Ὑπομνήματα, Ἀθήνησι 1856, σσ. 366-368.

70. Ἰω. Κολοκοτρώνη, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 366-372.

71. Ἀρχ. Κουντουριώτη, Ζ' 247-248, ἐπιστολὴ Νικηταρᾶ πρὸς Γ. Κουντουριώτην.

72. Θ. Κολοκοτρώνης, 182. Γεν. Κολοκοτρώνης, 155. Φωτάκος, Β' 358, 381. Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., βεβαίως ὑπὸ Βρεσθένης Θεοδωρήτου καὶ ἄλλων πληρεξουσίων διὰ 1000 γρ. δαπανηθέντα ὑπὸ Τσόκρη διὰ ἔξοδα τῆς φρουρᾶς τῆς Συνελεύσεως, 28 Δεκ. 1826 ἐν Ἑρμιόνη.

τοὺς γάμους τοῦ μετὰ τὴν Μαρignano Ἀναγν. Ἰατροῦ⁷³. Παραλλήλως στρατολογεῖ 300 στρατιῶτες ἀπὸ τὴν Ἀργοναυπλία κατ' ἐντολὴν καὶ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη⁷⁴. Οἱ 200 ἀπ' αὐτοὺς μετὰ ἀρχηγὸ τὸν Μπεκιάρη στέλλονται στὸ στρατόπεδο Ἀττικῆς, ὅπου συμμετέχουν, ὑπὸ τὸν Church, στὶς ἀτυχεῖς ἐπιχειρήσεις ποὺ κατέληξαν τὸν Μάιο στὴν παράδοσι τῆς Ἀκροπόλεως στὸν Κιουταχῆ⁷⁵.

Ὁ Τσόκρης ἐπανερχεται στὴν Ἑρμιόνη τὸν Φεβρουάριο καὶ τὸν ἐπόμενο μῆνα ἐπιστρέφει στὸ Ἄργος⁷⁶. Τὸν Ἀπρίλιο ἡ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐκλέγει τὸν Καποδίστρια Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος, καὶ γιὰ τὸ διάστημα μέχρι τὴν ἀφίξί του ὀρίζει Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ (Γ. Μαυρομιχάλης, Ἰω. Μιλαίτης, Ἰω. Νάκος)⁷⁷. Στὸ Ναύπλιο ὁμως ἐπικρατεῖ ἀναρχία. Ὁ Θ. Γρίβας κατέχει τὸ Παλαμήδι ἐνῶ τὴν Ἀκροναυπλία ἐξουσιάζουν οἱ Ἰω. Στράτος καὶ Χρ. Φωτομάρας, εὐρισκόμενοι μεταξὺ τους σὲ ἐχθρικὲς σχέσεις. Γιὰ νὰ εἰρηνεύσουν, ὁ Κολοκοτρώνης ὀργανώνει ἐπιχείρησι ἀποβολῆς τοῦ θυμοειδοῦς Γρίβα ἀπὸ τὸ Παλαμήδι ἀλλὰ ἀποτυγχάνει. Ὁ Τσόκρης, ποὺ συμμετέχει, τραυματίζεται ἐλαφρὰ στὸ χέρι⁷⁸.

Τὸ 1827 εἶναι τὸ ἔτος τοῦ φοβεροῦ κινδύνου τοῦ «προσκυνήματος» μετὰ τὸν Νενέκο κ.ἄ. Ὁ Κολοκοτρώνης γράφει κατὰ τὸ τέλος Μαΐου ἀπὸ τὸ Ἄργος, πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῆς ΒΔ Πελοποννήσου, ὅπου ἰδιαίτερα ὑπάρχει ὁ παραπάνω κίνδυνος: *...νὰ ὑπάγητε νὰ πιάσητε τὸν Νενέκον, ἂν δὲ σὰς ἀντισταθῇ ἢ ἔχη συντρόφους πραγματικούς... νὰ τοὺς βάλητε αὐτὸν καὶ ὅλους εἰς τὸ ντουφέκι... μετὰ ἓνα λόγον νὰ φερθῇτε ὡς πρὸς Τούρκους... αὐρίον μεθαύριον ἀναχωροῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Νικήτα, Γενναίου, Τζόκρη καὶ λοιπῶν διὰ τὰ ἐνδότερα*⁷⁹... Κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου εὐρίσκομε τὸν Τσόκρη, ποὺ δὲν εἶχε ἀναχωρήσει μετὰ τὸν Κολοκοτρώνη, νὰ ἐτοιμάζεται ἐπὶ κεφαλῇς Ἀργοναυ-

73. Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., ἐπιστολές: Κ. Τζαβέλλας 25 Ἰαν. 1827 ἀπὸ Ναύπλιον, Βρεσθῆνης Θεοδώρητος 27 Ἰαν. 1827 ἀπὸ Ἑρμιόνην, Θ. Κολοκοτρώνης 27 Ἰαν. 1827 ἀπὸ Ἑρμιόνην ποὺ ἀφοῦ τὸν καλέσῃ νὰ ἔλθῃ στὴν Ἑρμιόνη συνεχίζει: *τότε σοῦ λέγω καὶ τὰς εὐχὰς μου διὰ τὸν γάμον σου καὶ τὴν ἀπιστίαν ὅπου μᾶς ἔκαμες ὅλων, μάλιστα τοῦ Γενναίου*... Προφανῶς ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἐκάλεσε γιὰ κουμπάρους. Δ. Β α ρ δ ο υ ν ι ὡ τ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 254.

74. Ἰω. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ὶ ὡ ν η, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 420.

75. Αὐτόθι, σσ. 441 κ.ἑ.

76. Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἐνθ' ἄνωτ., Σισίνης πρὸς Τσόκρη 12 Φεβρ. 1827 Ἑρμιόνη, Ἰω. Γιαννόπουλος πρὸς Τσόκρη 29 Φεβρ. 1827 Ἑρμιόνη, Θ. Κολοκοτρώνης ἀπὸ Καστρί (Ἑρμιόνη) 16 Μαρτ. 1827 πρὸς Τσόκρη εἰς Ἄργος, Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Πόρον 28 Μαΐου 1827 πρὸς Τσόκρη εἰς Ἄργος.

77. Γ. Δ η μ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 210.

78. Γ ε ν. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ὶ ὡ ν η ς, 182. Φ ω τ ᾱ κ ο ς, Β' 405-415.

79. Ἰω. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ὶ ὡ ν η, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 470.

πλιωτῶν νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀπειλούμενου ἀπὸ τὸν Ἰμπραήμ Μεγάλου Σηπλαιίου⁸⁰.

1828. Ὅταν τὸν Ἰανουάριο ἦλθε ὁ Καποδίστριας καὶ ἀνέλαβε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ Τσόκρης μὲ κατοίκους τοῦ Ἄργους κατεῖχε καὶ προστάτευε τὸ φρούριο τῆς πόλεως⁸¹. Ἐκτοτε συνεχίζει νὰ παραμένῃ στὸ Ἄργος⁸², ὅπου καὶ κηδεύει τὸν Ἀμερικανὸ θερμὸ φιλέλληνα ἀντιστράτηγο George Jarvis, ποὺ πέθανε τὴν 11 Αὐγούστου 1828⁸³.

1829. Ἀρχὲς Ἀπριλίου ὁ Τσόκρης μὲ τὸ Γενναῖο Κολοκοτρώνη κ.ἄ. διαπεραιώνονται ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ συμμετέχουν στὴν πολιορκία τῆς Ναυπάκτου, ποὺ συνηκολογεί τὰ μέσα τοῦ ἰδίου μηνός. Τέλος Μαΐου ὁ Τσόκρης μὲ τὸν Γενναῖο ἐπιστρέφουν στὴν Πελοπόννησο⁸⁴.

Τὸν Ἰούλιο συνέρχεται στὸ Ἄργος ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις. Πληρεξούσιοι Ἄργους ἐκλέγονται οἱ Δημ. Τσόκρης καὶ Δημ. Περρούκας⁸⁵. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Συνελεύσεως ὁ Κυβερνήτης Καποδίστριας διαμένει στὸ σπίτι τοῦ Τσόκρη στὸ Ἄργος⁸⁶. Στὸ τέλος τοῦ 1829, μὲ τὴν καθιέρωσι τοῦ θεσμοῦ τῶν χιλιαρχῶν, ὁ Τσόκρης ὀνομάζεται χιλίαρχος⁸⁷.

1830-1833. Ἐφ' ὅσον ζοῦσε ὁ Καποδίστριας, ὁ Τσόκρης, στρατιωτικὸς παράγων τῆς Ἀργοναυπλίας μὲ Γενικὸν Ἀρχηγὸν τὸν Κολοκοτρώνη, συμπαρίσταται μὲ κάθε τρόπο στὸν Κυβερνήτη καὶ συντρέχει ὥστε νὰ

80. Αὐτόθι, σ. 493.

81. Ἰω. Καποδίστρια, Ἐπιστολαί, τ. Α', Ἀθήνησιν 1841, σσ. 400-402: Ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας πρὸς τὸν Ἐξοχότατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, Αἰγίνη 14 Ἰαν. 1828... Κατάστασις τῶν φρουρίων... Τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους, ἐρείπιον σωρὸς, φυλάσσεται ὁμως ἐθελοντὶ παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Δημητρίου Τσόκρη καὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως... Α. Βλαχόπουλος.

82. Ἀρχ. Κουντουρ., Θ' 188. Ἀρχ. Τσόκρη, Πετρόμπεης ἀπὸ Αἰγίνα τὴν 24 Αὐγ. 1824 πρὸς Τσόκρη στὸ Ἄργος.

83. Φωτάκος, Β' 326-327. Stephen A. Lagrabee, Ἑλλὰς 1775-1865 πῶς τὴν εἶδαν οἱ Ἀμερικανοί, ἔκδ. Φέξη, Ἀθήνα ἄ.χ., σ. 99. Βακαλόπουλος, Ζ' 755.

84. Ἀρχ. Κουντουρ., Θ' 457-458. Κ. Σ. Κώνστα, Ἡμερολόγιον τῶν στρατιωτικῶν τοῦ πληρεξουσίου Αὐγουστίνου Καποδίστρια (ἀπὸ 3 Μαρτ. - 3 Ἰουν. 1829), «Μνημοσύνη», Β' (1968-1969), σσ. 46-48. Γεν. Κολοκοτρώνη, 202-203.

85. ΑΕΠ, Δ' 66, 71, 75, 78 κ.ε.

86. Θ. Κολοκοτρώνη, 230: Ἐστεῖλε καὶ μένα καὶ ἐκατέβηκα καὶ ἐγὼ εἰς τὸ Ἄργος, καὶ ἐβγήκε καὶ ὁ Κυβερνήτης καὶ κόνευσε εἰς τοῦ Τσόκρη τὸ σπίτι.

87. Γεν. Κολοκοτρώνη, ἔκδ. ΓΑΚ, ἐν Ἀθήναις 1961, σ. 60: Ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τοῦ 1829, διοργανίσας τὸν στρατὸν ὁ Κυβερνήτης εἰς Πελοπόννησον διὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐσύστησεν ὀκτὼ χιλιάρχους, Β. καὶ Ν. Πετιμεζαίους, Γιατράκον, Τσόκρη, Σισίνη, Ἀναστασόπουλον, Ἀπ. Κολοκοτρώνην, Θ. Κουμανιώτην.

ἐπιβάλῃ τὴν πολιτική του γιὰ τὴν συγκρότησι εὐνομουμένης πολιτείας⁸⁸. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς δολοφονίας του ὅμως, τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831, ἡ προσπάθεια διακόπτεται καὶ ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀναρχίας προβάλλει ἀνησυχητική. Ὁ Διοικητικὸς Τοποτηρητὴς τῆς ἐπαρχίας Ἄργους (Ἐπαρχος) στὸν Τσόκρη ἀποτείνεται τὴν ἡμέρα αὐτὴ νὰ διαφυλάξῃ τὴν εὐταξία⁸⁹.

Ἀκολουθεῖ ἡ σύγκλησις τῆς Ε΄ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, πού συνεδριάζει ἀρχικῶς στὸ Ἄργος καὶ μετὰ στὸ Ναύπλιο, ἀπὸ Δεκέμβριο 1831 ἕως Μάρτιο 1832. Ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἄργους εἶναι ὁ Δ. Τσόκρης καὶ ὁ Δ. Περρούκας⁹⁰. Ἡ Συνέλευσις ἐκλέγει Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως τὸν Αὐγουστίνον Καποδίστριαν, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ διατηρηθῇ τὸ καθεστῶς τοῦ δολοφονηθέντος Κυβερνήτου⁹¹. Ἡ ἀντιπολίτευσις ὅμως εἶναι ἰσχυρά. Τέλη Μαρτίου 1832 οἱ «Συνταγματικοὶ» τοῦ Κωλέττη ἀνατρέπουν τὴν Κυβέρνησιν Αὐγουστίνου, ἐξουδετερώνοντας τὶς κυβερνητικὰς δυνάμεις. Ἡ Γερουσία ὀρίζει γιὰ Κυβέρνησιν πενταμελῆ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ, πού διευρύνεται σὲ ἑπταμελῆ, γιὰ νὰ περιορισθῇ τέλος σὲ τριμελῆ μὲ τοὺς Ἀ. Ζαῖμη, Ἰω. Κωλέττη καὶ Ἀ. Μεταξᾶ⁹².

Σιγὰ-σιγὰ ὅμως ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ παύει νὰ ἀσκῇ ὁποιαδήποτε ἐξουσία ἔξω ἀπὸ τὸ Ναύπλιο, ἐνῷ ἡ ἀναρχία ἀπλώνεται σ' ὅλη τὴ χώρα, μὲ ἰδιαίτερη ἔξαρσι στὴν Ἀργολίδα, ὅπου εἶχαν συρρεύσει πλῆθος ὀπλοφόροι καὶ κατακυρανεύσαν τοὺς κατοίκους⁹³. Τότε ἀκριβῶς —Σεπτέμβριον 1832— μὲ πρωτοβουλία τῶν στρατιωτικῶν συνεκροτήθη στὸ Ἄργος Στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ, μὲ σκοπὸ νὰ κατανείμῃ τὰ στρατιωτικὰ σώματα στὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς χώρας γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὴν τάξι, ἀλλὰ καὶ νὰ συντηροῦνται, ἀπαλλάσσοντας τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ δυσβάστακτο βάρος. Ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἀργολίδα καὶ Κορινθίαν ὠρίσθησαν οἱ Ν. Κριεζώτης, Δ. Τσόκρης καὶ Ἰω. Στράτος⁹⁴.

88. Βακαλόπουλος, Η΄ 668. Χρήστου Λούκου, Ἡ ἀντιπολίτευση κατὰ τοῦ Κυβερνήτη Ἰω. Καποδίστρια, Ἀθήνα 1988, σσ. 46, 114, 419.

89. Ἀρχεῖον Τσόκρη, ἔγγραφον Τοποτηρητοῦ Ν. Μαυρομάτη 27 Σεπτ. 1831: *Πρὸς τὸν Γενναίωτατον Στρατηγὸν κύριον Τσόκρη. Ἡ θλιβερά εἶδησις τῆς δολοφονίας τοῦ Σεβαστοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, διασπαρεῖσα, κατετάραξεν τὰς ψυχὰς ὅλων ἐν γένει. Ὅθεν διὰ νὰ προληφθῇ κάθε συνέπεια ἢ ὁποία-ἐμπορεῖ νὰ ταράξῃ τὴν ἐσωτερικὴν εὐταξίαν, ἐνεκρίθη συμφώνως μετὰ τῶν ἐπαρχιακῶν δημογερόντων νὰ συνεννοηθῇτε μὲ ὅσους ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σας στρατιωτικοὺς ἔχετε, ὁμοῦ καὶ τοὺς περισσοτέρους οἰκοκυραίους, διὰ νὰ ὑπερασπισθῇτε τὴν εὐταξίαν τῆς πόλεως ταύτης...*

90. ΑΕΠ, τ. Ε΄, σσ. 3, 11, 179.

91. Αὐτόθι, σσ. 199-201, Ψήφισμα Β΄, 8 Δεκ. 1831.

92. Κων. Ἀ. Βακαλόπουλου, Ἡ περίοδος τῆς ἀναρχίας (1831-1833), Θεσσαλονίκη 1984, σσ. 142-149, 161-166, 231.

93. Αὐτόθι, σσ. 232-233.

94. Θ. Κολοκοτρώνης, 250-251. Ἡ Στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπετελέσθη ἀπὸ ἑπτὰ στρατιωτικοὺς ἀρχηγούς, πού κατένειμαν τὴν Πελοπόννησο μεταξὺ τοὺς σὲ

Μετά τὰ δεινὰ τῆς πολυετοῦς Ἐπαναστάσεως καὶ τὰ πρόσφατα τῆς ἀναρχίας, τὸ δράμα τῆς βασανισμένης χώρας ἐβαινε πρὸς τὸ τέλος, καθὼς ὁ ἐπιλεγὴς βασιλεὺς Ὁθων μὲ τὴν Ἀντιβασιλεία καὶ τὴ συνοδεία τους κατευθύνονται πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνῶ ὁμως ἐπλησίαζε ἡ εὐφρόσυτος ἡμέρα, ποὺ θὰ ἐφθάναν οἱ παραπάνω στὸ Ναύπλιο καὶ θὰ ἐβαζαν τέλος στὴν ἀναρχία, ξεσποῦν στὸ Ἄργος τὰ αἱματηρὰ γεγονότα τῆς Τετάρτης 4 Ἰανουαρίου 1833 μεταξὺ Γάλλων στρατιωτῶν καὶ Ἑλλήνων ἀτάκτων, μὲ ἑκατοντάδες νεκροὺς καὶ τραυματίες. Ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀτάκτων στὸ Ἄργος, ποὺ ἐξεδίωξαν οἱ Γάλλοι ἀπὸ τὴν πόλι, ἦσαν οἱ Τσόκρης, Χελιώτης, Κριεζώτης κ.ἄ. Τὸ σπῆτι τοῦ Τσόκρη στὸ Ἄργος, ὅπου ἔμεναν στρατιῶτες του —φαίνεται ὅτι ὁ ἴδιος ἀπουσίαζε—, κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους καὶ ἐθανατώθησαν ὅσοι εὐρέθησαν μέσα⁵⁵.

Ὑστερ' ἀπ' ὀλίγες ἡμέρες, τὴν Τετάρτη 18 Ἰανουαρίου, καταπλέουν στὸ λιμάνι τοῦ Ναυπλίου ἡ ἀγγλικὴ φρεγάτα «Madagascar» καὶ τὰ ἄλλα πλοῖα ποὺ φέρουν τὸν νεαρὸ βασιλέα καὶ τὴ συνοδεία του. Τὴν ἐπομένην Τετάρτη, 25 Ἰανουαρίου, γίνεται ἡ πανηγυρικὴ ἀποβίβασις τοῦ νέου ἡγεμόνος στὸ Ναύπλιο⁵⁶. Μία νέα περίοδος ἀρχίζει στὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

4. ΚΡΙΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ. Ὁ Δημ. Τσόκρης ὑπῆρξε ὁ ἀναμφισβήτητος στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἀργοναυπλίας κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ἀγῶνος. Τὸ πρῶτο ἔτος ἡ δρᾶσις του ἐντοπίζεται στὴν ἐπαρχία του, ἰδιαίτερα στὴν πολιορκία Ναυπλίου ὅπου, σὲ συνδυασμὸ μὲ ἐνέργειες ἄλλων ἀρχηγῶν, εἶχε ἀρκετὲς τοπικὲς ἐπιτυχίες.

τρία τμήματα: α) Θ. Κολοκοτρώνης ἀρχιστράτηγος καὶ ΧηΧρήστος στὴν Τριπολιτσά, ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἀρκαδία, Μεσσηνία καὶ Λακωνία. β) Ν. Μπότσαρης καὶ Κ. Τζαβέλλας στὴ Γαστούνη, ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἀχαΐα καὶ Ἡλεία. γ) Ν. Κριεζώτης, Δ. Τσόκρης καὶ Ἰω. Στράτος στὸ Ἄργος, ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν Ἀργολίδα καὶ Κορινθία. Γραμματεὺς τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ Ἰω. Φιλῆμων στὸ Ἄργος. Βλ. συγκρότησι καὶ προκηρῦξεις τῆς Ἐπιτροπῆς στὴν ἐφημ. «Ἑλληνικὸς Καθρέπτης», ἀριθ. 11, 22 Σεπτ. 1832 καὶ 13, 15 Ὀκτ. 1832. Στὸ Ἀρχεῖον Τσόκρη διεσώθη σημεῖωμα αἰτήσεως βοήθειας τοῦ μόλις ἐγκατασταθέντος στὸ Ἄργος γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς: *Πρὸς τὸ γενναϊότατον στρατηγὸν κύριον Δ. Τζόκρη. Ἀδελφὲ Κὰν Τζόκρη! Ἦλθεν ἐδῶ ἡ φανερίά μου. Μήτε κρέας, μήτε ἀλεύρι, μήτε ἄλλο τίποτε ἔχω νὰ τὴν οἰκονομήσω. Δὲν σὰς λέγω τίποτε περισσώτερον, εἰμὶ κάμετε ὅτι ἀγαπᾶτε. Ἐν Ἀργεῖ, τὴν 30 7βρίου 1832. Ὁ ἀδελφὸς Ἰ. Φιλῆμων. Σὰς προσθέτω ὅτι πρέπει νὰ μὲ συγχωρήσητε διὰ τὴν τόλμην.*

95. «Ἑθνικὴ Ἐφημερίς», ἔτος Β', ἀριθ. 2, 7 Ἰαν. 1833 καὶ 3, 14 Ἰαν. 1833.

96. Αὐτόθι, ἀριθ. 4, 28 Ἰαν. 1833 καὶ 5, 1 Φεβρ. 1833. Ἐδῶ περατοῦται ἡ ἔρευνα γιὰ τὴν δρᾶσι τοῦ στρατηγοῦ Δημ. Τσόκρη κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ἀγῶνος τῆς Παλιγγενεσίας καὶ τὰ ἀμέσως μετὰ χρόνια. Εἰδήσεις γιὰ τὴν μετέπειτα ζωὴ του εὐρίσκονται στὴν παραπάνω, ὑποσημειῶσι 2, ἀναγραφομένη βιβλιογραφία, καθὼς καὶ στὸ ὑπὸ ἔκδοσιν Ἀρχεῖον Τσόκρη τοῦ Συλλόγου Ἀργείων «Ὁ Δαναός».

Τὸ δεύτερο ἔτος, σκιὰ στήν πολεμική του δράσι εἶναι ἡ παράλειψις νὰ ἐγκατασταθοῦν μὲ τὸ Γιατράκο στὸ χωριὸ Χαρβάτι (Μυκῆνες), μὲ σκοπὸ νὰ πλευροκοπήσουν τοὺς Τούρκους ποὺ θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὴν Κλεισούρα στὸ χωριὸ Μπερμπάτι, ὅπως εἶχαν διαταχθῇ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη. Ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ ἀνενόχλητη διάβασι τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλι ἀπὸ Μπερμπάτι πρὸς Ἀγιονόρι. Ὁ Τρικούπης ἀναφέρει: *οὔτε ὁ Γιατράκος καὶ ὁ Τσόκρης κατέλαβαν τὴν θέσιν τῶν Μυκηνῶν ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ἠπειθήσαν οἱ στρατιῶται τῶν τοιοιτοτρόπως ἀπέτυχεν τὸ σχέδιον*⁹⁷. Ὁ Σπηλιάδης, πολὺ ὀρθά, παρατηρεῖ: *Ἀλλ' ὁ μὲν Γιατράκος καὶ ὁ Τσιώκρης δὲν ἀπῆλθον εἰς τὸ Χαρβάτι· διότι ὁ μὲν ἤθελε ν' ἀπέλθῃ νὰ ρωτήσῃ τὴν Κυβέρνησιν, ἐν ᾧ αὕτη δὲν ἠδύνατο τότε οὔτε σχέδια νὰ κάμῃ τοῦ πολέμου, οὔτε τὴν ἐκτέλεσίν των νὰ διατάξῃ, διότι οἱ στρατιῶται δὲν ἤκουον εἰμὴ τὸν Κολοκοτρώνην, καὶ ἐπομένως δὲν ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ. Ἐκάτερος δ' ἐξ αὐτῶν ἐδικαιολογήθη ὅτι οἱ στρατιῶται δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι*⁹⁸... Ὁ Κολοκοτρώνης, ἀρμοδιώτερος νὰ κρίνῃ, ἀναφέρεται μὲ λεπτομέρειες —ὁλόκληρη σελίδα— στὸ γεγονὸς αὐτό, ποὺ δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ καταστρεπτικοῦ γιὰ τὸν ἀντίπαλο σχεδίου του. Τὴν εὐθύνῃ καταλογίζει κυρίως στὸ Γιατράκο, τονίζοντας τὴν παράλειψι ὅτι δὲν τὸν εἰδοποίησαν⁹⁹.

Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ Ἀγῶνος ὁ Τσόκρης ἐθαύμαζε καὶ ἦταν ἀφωσιωμένος στὸν Κολοκοτρώνη, ποὺ τοῦ ἀνταπέδιδε τὴν εὐνοια καὶ τὴν ἀγάπη του. Ἡ εὐνοια ὅμως αὕτη προκαλοῦσε ἀντιπάθειες, ἀκόμη καὶ τὸ μῖσος, ὀρισμένων ἀπὸ ἡγετικὰς οἰκογένειες, ὅπως τοῦ Ἀναστ. Π. Μαυρομιχάλη ποὺ τὸν περιλοῦει μὲ δεινὰς ὕβρεις: *ὁ πούστης καὶ ἀχρεῖος Τζώκρης*¹⁰⁰.

Κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἐμφυλίου πολέμου 1823-24 ὁ Τσόκρης, μολονότι ὁπαδὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, δὲν εἶναι φανατικός, ἀμφιταλαντεύεται μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, προσπαθώντας νὰ ἰσορροπήσῃ. Ὅταν ὁ ἐμφύλιος γίνεται θερμός, μάχεται μὲ τὴν πλευρὰ τοῦ Κολοκοτρώνη. Μετὰ τὴν ἐπικράτησι ὅμως τῶν ἀντιπάλων δὲν διώκεται ὅπως ἄλλοι, δηλώνοντας πίστι στὸ καθεστὼς Κουντουριώτη. Συμμετέχει μάλιστα, πρὸς τιμὴν του, στὴν ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἀράβων στὴ Μεσσηνία —Νεόκαστρον, Σφακτηρία, Παλαιόκαστρον. Παρὰ ταῦτα ἡ Διοίκησις, ὅπως εἶδαμε, διατηρεῖ τίς ἐπιφυλάξεις της ὡς πρὸς τὴν νομιμοφροσύνην του. Ἡ συμπεριφορὰ του κατὰ τὸν ἐμφύλιον μοιάζει μὲ ἐκείνην τοῦ Πλαπούτα. Προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ ἔδαφος συμβιβασμοῦ καὶ συνδιαλλαγῆς. Δὲν εἶναι ἀδιάλλακτος καὶ ἀπόλυτος ὅπως ὁ Νικηταρᾶς κ.ἄ.

Μετὰ τὴ συμφιλίωσι καὶ τὴν ἀμνηστία στοὺς «ἀντάρτες», ποὺ ἔγιναν

97. Τ ρ ι κ ο ὕ π η ς, Β' 219.

98. Σ π η λ ι ᾶ δ η ς, Α' 422.

99. Θ. Κ ο λ ο κ ο τ ρ ῶ ν η ς, 113.

100. Κ. Α. Κ ο τ σ ῶ ν η, ἐνθ' ἄνωτ., ὑποσημ. 24.

κάτω από τη θανάσιμη απειλή του Ίμπραήμ, ο Τσόκρης συμμετέχει πλέον σ' όλες τις επιχειρήσεις υπό την ηγεσία του ινδάλματός του Γενικού Ἀρχηγού Θ. Κολοκοτρώνη —Δραμπάλα, αποκλεισμός Τριπολιτσάς, Ἀστρος, Λακωνία. Ἐδῶ ὁμως πρέπει νὰ στηλιτευθῇ ἡ ἐγκατάλειψις ἀπὸ τὸν Τσόκρη, καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς πού ἦσαν μαζί, τοῦ πεδίου μάχης στὴ Λακωνία τὸν Αὐγούστο 1826 κατὰ τοῦ Ίμπραήμ, καὶ ἡ μετάβασις στὴν Κορινθία γιὰ διευθέτησι ἐσωτερικῶν διαφορῶν! Ἡ ἐνέργεια φανερώνει τουλάχιστον ἐπιπολαιότητα.

Ἀμφιλεγόμενη ἐνέργεια εἶναι ἡ ἀποδοθεῖσα στὸν Τσόκρη λεηλασία σπιτιῶν στὴν ἐγκαταλειφθεῖσα ἀπὸ τοὺς κατοίκους Τριπολιτσά, ἐνῶ ἐπλησίαζε ὁ Ίμπραήμ τὸν Ἰούνιο 1825. Οἱ ἀνακρίσεις πού ἐγίναν τότε δὲν ἀπέδειξαν τίποτε τὸ συγκεκριμένο, ὅπως εἶδαμε. Ἡ ἀπολογητικὴ ἀναφορά του ἐπίσης πρὸς τὴν Κυβέρνησι εἶναι πολὺ πειστικὴ¹⁰¹. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα πού ἀναφέραμε συνάγεται ὅτι τὸ πρωὶ 8 Ἰουνίου πῆρε ἐντολὴ ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη στὸ χωριὸ Ἀνεμοδοῦρι νὰ κάψῃ τὴν Τριπολιτσά, ὅπως καὶ ὁ Φωτάκος. Τὸ ἀπόγευμα, περνώντας ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά, φθάνει στὸ χωριὸ Στενό, καὶ γράφει στοὺς δημογέροντες Ἀργούς: ...*Σήμερον κατὰ τὰς 10 ὥρας τῆς ἡμέρως (4 μ.μ.), ἐφθάσαμεν ἐδῶ εἰς Στενόν, καὶ θέλει διατρίψω ἕως ὅτου νὰ ἰδῶ τὸ ἀποβησόμενον, καὶ παρακαλῶ αὐριον νὰ μοῦ στείλετε δύο φορτώματα ψωμὶ καὶ ἓνα φόρτωμα κρασί... Ὅσοι ἀπὸ τὸ σῶμα μου ἐφυγον καὶ ἤλθον αὐτόθι, τόσον ξένοι ὥσάν καὶ ἐντόπιοι, ὅλους νὰ τοὺς στείλετε ἐδῶ, καθὼς καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀγαποῦν τὴν πατρίδα ὅλοι ἐν γένει νὰ κινήσουν, ὅτι ἐτούτῃ ἡ ἐποχὴ δὲν ὁμοιάζει ὥσάν ἄλλον κίνδυνον. Καὶ μὴν κάμετε διαφορετικά, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσετε περὶ ἐλευθερίας πατρίδος. Στενὸν 8 Ἰουνίου 1825. Ὁ πατριώτης Διμήτρις τζιόκρις*¹⁰².

Δηλαδὴ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Ἀνεμοδοῦρι τὸ πρωὶ καὶ ἐφθασε στὸ Στενό 4 μ.μ., διανύοντας ἀπόστασι 40 χλμ. περίπου, πού σημαίνει ὅτι περνώντας ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά δὲν ἐστάθη σχεδὸν καθόλου. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχε χρόνο νὰ ἐρευνήσῃ τὰ ἔρημα σπίτια τῆς πόλεως, τὸ πρῶτο πού θὰ ἐπαιρνε ἦσαν τρόφιμα, ἐνῶ τὴν ἴδια ἡμέρα τὸ ἀπόγευμα παραγγέλλει νὰ τοῦ στείλουν ψωμὶ ἀπὸ τὸ Ἀργος. Ἐὰν στὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν πόλιν κάποιοι στρατιῶτες του πῆραν κάτι, ἴσως μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς πού τὸν ἐγκατέλειψαν, δὲν ἦταν λόγος νὰ κατηγορηθῇ ὁ ἀρχηγὸς γιὰ λεηλασία τῆς πόλεως.

Κατὰ τὴν Καποδιστριακὴ περίοδο ὁ Τσόκρης μένει πιστὸς στὸν Κυβερνήτη, συμβάλλοντας μέχρι τέλους στὴ συγκρότησι εὐνομιουμένης πολιτείας, ἀπὸ τὸ χάος πού ἐπικρατοῦσε μετὰ τὴν Ἐπανάστασι.

Ὁ Τσόκρης ὑπῆρξε ἀγωνιστής, πού ἔσπευσε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰ μετᾶσχῃ μὲ ἐνθουσιασμό στὸν Ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας. Ἡ ἀνάθεσις σ'

101. Ἰ.ω. Γιανναροπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 115-117.

102. ΓΑΚ, Βλαχ., Ὑπ. Πολέμου, φ. 29, κατωτέρω ἔγγραφον Ι.

αὐτὸν τῆς ἀρχηγίας τοῦ τόπου του, καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως, εἶναι δεῖγμα τῶν ἡγετικῶν προσόντων του. Στους ἐμφυλίου πολέμους ἐτήρησε στάσιν μετριοπαθῆ καὶ διαλλακτικὴν χωρὶς φανατισμούς, μολονότι ἦταν πιστὸς ὁπαδὸς καὶ θαυμαστῆς τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ Τσόκρης δὲν ἦταν στρατιωτικὴ ἰδιοφυΐα σὰν τὸν Κολοκοτρώνη ἢ τὸν Καραϊσκάκη οὔτε εἶχε τὸν ὀρμητικὸ καὶ ἐκρηκτικὸ χαρακτήρα τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Παπαφλέσα. Ὑπῆρξε στρατιωτικὸς ἡγέτης τοῦ μέσου ὄρου, ὅπως οἱ πολλοὶ αὐτοδίδακτοι ὀπλαρχηγοὶ τοῦ Ἀγῶνος, πού, παρ' ὅλες τὶς ἀτέλειες καὶ τὰ ἐλαττώματά τους, ὠδήγησαν τοὺς ραγιάδες νὰ ἀποτινάξουν τὸν μακροχρόνιο ταπεινωτικὸ ζυγό.

ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Ἐνδιαφέρουσα ἐπιστολὴ Δημ. Τσόκρη, «πρὸς τοὺς τιμωτάτους κυρίους δημογέροντας Ἀργους» —διεῦθυνσις παραληπτῶν—, ἀπὸ τοῦ χωριοῦ Στενὸ τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅπου ἀναφέρει στοιχεῖα γιὰ τὴν μάχη τῆς Δραμπάλας¹⁰³, 6-7 Ἰουνίου 1825, καὶ τὰ αἷτια καταρρεύσεως τῆς ἐλληνικῆς ἀμύνης, κατὰ τὴν ἀποψὶ του. Ἐν συνεχείᾳ ἀπευθύνει ὁδηγίαι γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς ἐπαρχίας, τὸν ἀνεφοδιασμὸ τοῦ σώματός του καὶ τὴν ἐπιστράτευσι. ΓΑΚ, Βλαχ., Ὑπ. Πολέμου, φ. 29 (πρωτότυπον-ἀνέκδοτον).

Ἀδελφοὶ πατριῶται,

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι νὰ μὴ σᾶς ἐγίνει γνωστὴ ἡ εἰσχώρησις τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸν κάμβον τοῦ Λεονταρίου, ἐχθὲς εἰς τὰς 5 ὥρας τῆς ἡμερὸς (11 π.μ.). Ἡ αἰτία, ὅπου ἐστάθη αὕτη ἡ τοῦ ἐχθροῦ εἰσβολή, ἦτον καθ' ὅτι ἐνεμπιστεύθημεν εἰς τὴν προσοχὴν τῶν ἐκεῖσε ἐντοπίων στρατευμάτων τοῦ Φλέσα καὶ Παπατζώνη. Μὲ ὅλον τοῦτο ποτὲ ποτὲ δὲν ἠλπίζαμεν ἀπὸ ἐκείνων τὸ μέρος τῆς Πολιανῆς διὰ νὰ εἰσχωρήσῃ ὁ ἐχθρὸς. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἐμάθαμεν εἰς τὰ Ντερβένια, ὅπου ἐκεῖ εἴχομεν τὸ στρατόπεδόν μας, ἐτρέξαμεν ἀμέσως ὅλοι ἐν γένει. Ὅμως, κακῇ τύχῃ, δὲν τὸν ἐπροφθάσαμεν εἰς τὴν Πολιανήν, ὅπου ἐκεῖ ἤμπορούσαμεν νὰ δώσωμεν τὸ τέλος του, μόνις τὸν προφθάσαμεν ἐδῶθεν εἰς ἓν χωρίον ὀνομαζόμενον Ἀκουλα (Ἀκοβος). Καὶ ἀφοῦ ἐπολεμήσαμεν αὐγὴ καὶ βράδυ ἐπιμόνως μὲ μεγάλῃν του ζημνίαν, ἔκαμεν τὴν εἰσοδὸν του, ὅπου νὰ ἔχουν τὸ ἀνάθεμα ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐδιωρίσθησαν διὰ νὰ τοὺς βαρέσουν ἀπὸ τὰς πλάτες (οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Γιατράκον) καὶ αὐτοὶ ἀμέλῃσαν καὶ δὲν ἐζύγωσαν διόλου, ὅπου ἂν αὐτοὶ ἐβαροῦσαν ἀπὸ τὰ ὀπίσθιά των, βέβαια ἦτον ὅλοι χαϊμένιοι.

Ὅθεν, κατὰ τὸ πατριωτικόν μου χρέος, σᾶς ἰδεάζω ὅπου νὰ κάμετε τρόπον νὰ ἐβγάλετε ὅλον τὸ ψιλικὸν πρᾶγμα σας εἰς ἀσφάλειαν, χωρὶς νὰ δώσητε ταραχὴν καὶ φόβον εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ μὲ γνῶσιν, καθ' ὅτι ἐγὼ θέλει μείνω εἰς τὸν

103. Γι' αὐτὴ τὴ μάχη καὶ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Τσόκρη βλ. Κ. Α. Κοτσώνη, ἔνθ' ἄνωτ., ὑποσημ. 53.

κάμβον τῆς Τριπολιτζᾶς, ἕως ὅτου νὰ γνωρίσω εἰς ποῖον τρόπον μέλλει νὰ καταντήσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ τότε πάλιν θέλει σᾶς γράψω, καὶ ὡς ἱκανοὶ ἀκολουθήσετε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ πραγμάτου σας. Καὶ μὲ τὸν ἴδιον νὰ ἔχω ἀπόκρισίν σας περὶ πάντων. Μένω.

Σήμερον κατὰ τὰς 10 ὥρας τῆς ἡμέρᾳς (4 μ.μ.), ἐφθάσαμεν ἐδῶ εἰς Στενόν, καὶ θέλει διατρίψω ἕως ὅτου νὰ ἰδῶ τὸ ἀποβησόμενον, καὶ παρακαλῶ αἷριον νὰ μοῦ στείλετε δύο φορτώματα ψωμί καὶ ἓνα φόρτωμα κρασί. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγω, ὅπου νὰ μὴν τὸ πάρετε διαφορετικὰ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ὅσον τάχος νὰ οἰκονομήσετε τὸ πρᾶγμα σας, διὰ νὰ μὴν τὸ πάθετε ὡς οἱ Τριπολιτζῶται.

Ὅσοι ἀπὸ τὸ σῶμα μου ἐφυγον καὶ ἤλθον αὐτόθι, τόσον ζένοι ὥσάν καὶ ἐντόπιοι, ὅλους νὰ τοὺς στείλετε ἐδῶ, καθὼς καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀγαποῦν τὴν πατρίδα ὅλοι ἐν γένει νὰ κινήσουν, ὅτι ἐτούτῃ ἡ ἐποχὴ δὲν ὁμοιάζει ὥσάν ἄλλον κίνδυνον. Καὶ μὴν κάμετε διαφορετικὰ, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσετε περὶ ἐλευθερίας πατρίδος.

Στενόν, 8 Ἰουνίου 1825

Ὁ πατριώτης

Διμιτρὶς τζιόρκης

ΚΩΝ. Λ. ΚΟΤΣΩΝΗΣ

R É S U M É

C. L. Kotsonis, Dimitrios P. Tsokris pendant l'Insurrection grecque de 1821

Cette étude se propose de déterminer le rôle joué par Dimitrios P. Tsokris en tant que chef militaire de l'Argonauplie pendant l'Insurrection de 1821 et de l'époque de Capodistrias. Les sources principales utilisées sont le rapport sommaire de Tsokris lui-même et d'autres documents publiés ou inédits concernant la période étudiée. On trouve le susdit rapport dans les archives Tsokris que l'Association des Argiens «Danaos» possède inédites. On consacre la dernière partie de cet écrit à estimer la valeur de la participation du général Tsokris à la lutte de l'Indépendance et à tracer les principaux traits de sa personnalité.